

ЖАҲОН КЛАССИК
АДАБИЁТИДАН

Мольер

БЕШ ПАРДАЛИ КОМЕДИЯ

ОЙБЕК таржимаси.

ВОҶЕАДА ИШТИРОК ЭТУВЧИ ШАХСЛАР

Оргон
Пернель хоним — унинг онаси
Эльмира — унинг рафиқаси
Дамис — унинг ўғли
Мариана — унинг қизи
Валер — Марианани севган ёш йигит
Клеант — Эльмиранинг биродари
Тартюф — авлиё
Дорина — Мариананинг хизматкори
Лояль жаноб — суд пристави
Офицер — полис
Флипота — Пернель хонимнинг хизматкори.

Воқеа Парижда, Оргон уйида бўлиб ўтади.

*

Устоз Мусо Ойбек қаламига мансуб бу таржима архивдаги талай оригинал ва таржималардан бири. Етук таржима нусхаси «Тартюф» бир вақт Ҳамза номидаги академик драмтеатр сахнасида қўйилганлигини эсласак, эҳтимол, бу таржиманинг сахна вариантидир, деб ҳам қоламиз. Лекин, Ойбек томонидан оққа кўчирилган нусхаси театр архивидан ҳам излаб топилмади. Мусо Ойбек сўз хазинасининг бойлиги, халқ ибораларининг саҳий ишлатилиши таржиманинг биринчи бетиданоқ билиниб турибди. Балки бу эркин, сарбастроқ таржимадир.

Йирик адиб қалам меҳнати аён бу асар ҳам журналхонларга манзур бўлар деган умиддамиз.

Зарифа САИДНОСИРОВА,
адибнинг рафиқаси.

Биринчи акт

I САҲНА

Пернель хоним, Эльмира, Дамис, Мариана, Клеант,
Дорина ва Флипога.

Пернель хоним

(Флипогага)

Қани тез юр! Гуноҳдан қоча-қоч нари...

Эльмира

Тўхтанг, ахир, онажон... Халлослаб қолдик...

Пернель хоним

Эътибор бериш керак эди олдинроқ,
Сизга ялинмасам ҳам эшикни топгум.

Эльмира

Сизга эътибор, иззат бизнинг қарзу фарз,
Бироқ нечун шошасиз, тушунолмайман...

Пернель хоним

Тоқатим йўқ! Ана шу ҳангомаларни
Кўриш менга оғирдир! Она бўлганим
Туфайлидан ҳаққим бор — керак айтмоғим.
Мен бу ишдан жуда, жуда норози.
Уйлаб кўринг ахир бу қандай оила?
Ҳеч кимда на қўрқув бор, на-да эҳтиром:
Қайси бирига боқсанг, ўз муҳокама,
Ўз қарашили илгари суради мудом...
Айтинг менга: мен қайда, қайси водийда?
Бозордами? Лўлилар кўчида ёки?
Билмайман...
Христиан уйида эмаслигим муқаррар!

Дорина

А мен...

Пернель хоним

Сенми — энанг айлангур, хизматкор, чўри:
Гапга аралашмаган сен қолганмидинг?
Сендадир тилнинг ҳаддан ошиқ узун, —
Менга аёнки, бунда сендан умуман
Кўп нарса дов қилмаслар...

Дамис

Аммо...

Пернель хоним

Сен бир аблаҳ! Ҳаммага кўпдан маълум-ку,
Отанг сендан кўрмади асло ҳаловат,
Уятга қолди, дарди кўпайди фақат:
Ҳамма вақт ёдингда тут: ҳал этилган бу.

М а р и а н а

Мен ўйлайман...

П е р н е л ь х о н и м

Мана бу қўйдаи беозор!

Мана чинакам содда, губорсиз сийна!
Юмалоқ-ёстиқ қилиб сўзлашдан қўрқар...
Лекин писимиқда гап кўп, сен биларсан-а?

Э л ь м и р а

Лекин, онажон...

П е р н е л ь х о н и м

Сизга яширмай айтай —

Майли жаҳлингиз чиқсин, ёки чиқмасин,
Ўгай она, завжага, уй бекасига
Ярашмас енгил қилиқ...
Эсни йўқотиб, ажва бўлгандан кўра —
Сиз ақли салим билан, бошқаларга ҳам
Тимсол бўлишингизни истардик ҳардам:
Эрга ёқиш-чун ҳожат йўқ безанишга.

К л е а н т

Хоним афанди! Менга рухсат этгайсиз...

П е р н е л ь х о н и м

Аҳ, бегим, сизни жуда ҳурмат қиламен,
Мен бу ерда хўжайин бўлсам, билмаймен,
Бу эшикка бош суқа олармидингиз!
Ҳаётга қай кўз билан қарашингизни,
Баъзи вақтларда сиздан мен эшитамен,
Мен худди жаҳаннамга тушган бўламен!
Бу гаплар учун ҳаргиз койинманг мендан.
Кўнгилдагини киши вайсайди баъзан...

Д а м и с

Аммо сизнинг Тартюф...

П е р н е л ь х о н и м

Мумтоз ва тимсол

Бўлувчи гўзал инсон! Унга қарши сен
Боши мағизсиз бўлган, бир маҳмадана,
Менинг бутун газабим жўш урар дарҳол!

Д а м и с

Демак, Сизча, мен унга ҳар вақт индамай,
Ва нима деса, шуни лом-мим демасдан —
Муқаддас ҳақиқат деб қабул ҳам этай?
Йўқ, ташаккур этаман бош эгиб тубан.

Д о р и н а

Ҳамма нарсада унга бўйсунсанг агар,
Бирон ишни ишлашга ботинолмаймен!
Ҳеч нимани кўзидан қочирмайди у,
Яна ҳар бир ишни ҳам ёқтирмайди у:
Бу гуноҳ, бу — уят...
Бу динга зарар... Бошинг ганг бўлади-да
Ҳеч нима қилолмайсан!

Пернель хоним

Майли текширсин, майли! Ҳар бир одимни
 Қўзда тутсин! Тафтиши — биз учун нажот!
 Ўғлим бир оз забардаст бўлсайди, уят,
 Ҳурмат, севгига сизни мажбур қиларди.

Дамис

Йўқ, буви!
 Бу беҳуда заҳмат бўларди бутун:
 Бировларнинг фойдаси, ишваси учун,
 Мен мунофиқ бўлишни ҳеч истамайман!
 Агар у мени яна бирон мартаба
 Қойиса, нетса, у чоқ — мен ишонамен —
 Яхшилик билан битмас иш натижада!

Дорина

Алам қилади: беном-бенишон, саёқ
 Кутилмаганда уйга кирди бесўроқ;
 Худодай қаршиладик, кийим-кечак бут,
 Қорни тўқ: гадой учун бу ўзи давлат!
 Яна нима? Ҳомийлар ҳаққига фақат
 Тангрига ибодат қил — бошқасин унут!
 Йўқ! У исқиртни энди қил бир томоша!
 Ҳамма унга қул, ёлғиз у ҳукмфармо.

Пернель хоним

Нетайлик! Дин аҳлини ҳурмат қилмайин,
 Биз гуноҳга чуқурроқ ботдик кун сайин!

Дорина

Унинг каби виждонсиз, энг сохталарга?
 Унда тақводорлик йўқ, динчилик парда!

Пернель хоним

Тилинг қурсин, тилинг!

Дорина

Нима бўлибди, асло —
 Икки юзлик қилмай, мен дангал айтай:
 Мен ишонмайман унга, ишонч йўқ қитдай:
 Мен уни анча-мунча таниб олганман!

Пернель хоним

Таниганман дейсанми? Таниб қолгансан!
 Бизнинг одатимиздир ҳақ йўлдан қочиш —
 Ҳақиқатни тинглашни ҳар кимса орзу
 Қилавермайди... Унинг дарди ёлғиз шу:
 Адашганларни нажот йўлига тортиш,

Дорина

Хўб, шундай бўлсин... Фақат нима сабабдан,
 Бизнинг уйга меҳмонлар келса, дарров у
 Қовоқларини солиб, кўтарар шов-шув, —
 Меҳмонлар ёш эркаклар бўлса, хусусан?
 Бу ерда ёт киши йўқ... Хўб, айта қолай...

(Эльмирани ищорат қилади.)

Ишонингки, бекага кунчилик қилади!

Пернель хоним

Юм оғзингни! Юм! Ортиқ битди тоқатим...
Ахир ёлғиз ундами шу фикр ҳоким?
Атрофда нималарни дерлар, қулоқ сол...
Лутф этинг, ҳамма учун уй очиқ яққол!
Меҳмон устига меҳмон — арава ҳадсиз!..
Мен бирон ёмон ишдан қилмаймен гумон —
Лекин шу ҳақда гап-сўз юриши ёмон.

К л е а н т

Сўзфурушларни қандай жим қилмоқчисиз?
Уларга ёқиш учун дўстлардан жудо
Бўлмоқ, алоқа узмоқ мумкинмас ҳаргиз!
Бу иш тамом фойдасиз бўларди ҳатто.
Пучак пулга арзимас ғийбат «миш-миш»ни
Босиш учун, менимча, йўқдир бир чора,
Яхшиси шу — биз қандай яшаган бўлсак,
Шу хилда яна қураверсак турмушни:
Улар сўзни чуватаверсин тобора.

Д о р и н а

Сўз чуватувчилар ким? Улар шундайлар:
Ўз-ўзидан ҳадиксираган яна, яна.
Кимнинг ахлоқи чиндан қабиҳ-кир эса:
Улардан ғийбат пар-пар учиб келади —
Тилни ишга солишга бас!
Сизни жуда синчиклаб текширадилар.
Тушга кирмаганни ҳам ёпиштирадилар,
Шундай ўйлайдиларки, ўзлари соп-соғ!

Пернель хоним

Тўғри эмас, Мопарда хонимлар ҳам бор...

Д о р и н а

Уларни ҳам биламан...
Уларнинг ҳаёти барчага тимсол...
Нечун? Билмоқ истарсиз буни эҳтимол?
Гуноҳларга ёшлари ўзган бир қадар!
Улар қартайганлар-да, ҳусн ҳам сўлган...
Дунё унутган, энди улар чиллада...
Баъзиси ҳеч нимадан тоймаган бир чоқ —
Бугун эса ёнига йўлатмас сира:
Шафқат кўрмай тақводор... Келар ҳаваси!
Атрофда ўйин-кулгу, у боёқиш хурсанд
Бўлар эди-ку, лекин чиқитга чиққан:
Истеъфо берган! Танг боёқиш аҳволи...

Пернель хоним

(Эльмирага)

Мана шундай бемаза ҳангома билан
Сиз кўнгил очасизми, азиз келиним?
Биз боёқишларга энди гап йўқми чиндан?

Ҳар ҳолда мен айтишим керак ўз фикрим!
 Шуни билинг-ки, ўғлим, яхши иш қилди,
 Машҳур бир зотга уйдан у берди макон,
 У зотга қарши сизда ғазаб ва нафрат,
 Сизга талқин этибди буларни шайтон.
 У — азиз одам, унинг кўнгли мусаффо, —
 Лекин атрофга боқиб у нима кўрар,
 Нима эшитар! Қандай маразлар туяр!
 Анвон йигинлар... ҳар хил бемаъни кайф-сафо...
 Базмлар, зиёфатлар... меҳмон кутишлар,
 Туну кун шу! Улфатлар? Суҳбат тузишлар?
 На тақво, на камтарлик — йўқдир чин инсон...
 Ҳамма оғизда ёлғиз бўш бир ҳангома,
 Биронта қудси гап йўқ... Ахир бу нима!
 Яъжуж-маъжуж босганми? Бу қандай сурон?

(Клеантни кўрсатади.)

Мана, мана! Кулишга ҳалитдан тайёр!
 Ҳа, мен унга эмасман подон занфа,
 Мени масхаралашни қилсин ихтиёр...
 Мирзам, дуч келмагансиз ундайига!

(Эльмирага)

Хайр, азизим, эс-ҳушни йиғиб олсангиз,
 Ишларингиз яхши саранжом топар, —
 Мен у вақт келурмен... Олдин кутмангиз.
(Флипогага шапалоқ уради.)

Қани, ҳай ҳафтифаҳм! Олға лўкилла!

II САҲНА

Клеант ҳам Дорина

К л е а н т

Ҳеч кимни ўкситмади — ҳаммани текис
 Қийратди... У забардаст кампир!

Д о р и н а

Ай-яй-яй!
 Сизнинг хушомад учун кампир ҳеч қандай
 Раҳмат демас эди.
 Кампир дедингизми? Ҳеч қачон!
 Минг йил ўтса-да, билинг ёш — жувон!

К л е а н т

Рост, у қайнаб оқди,
 Хўш, кампирга Тартюфнинг нимаси ёқди?

Д о р и н а

У нима ҳали! Мана жаноби Оргон,
 У чиндан Тартюфга кўнглини қўйган:
 Анқо тухуми каби нодир воқеа —
 Тушунмайман бу ишни мен ўзим сира...
 Шундай таърифлаш мумкин: Тартюф у учун
 Бола, хотин, онадан азиздир бутун!
 Тартюф шуни хоҳлайди, шуни буюрур...
 Тартюф хафадир... Тартюф кўнмас бир умр.

Тартюф ухлар — финг дема! У овқатланар,
 Тартюф ошаб бўлгунча ҳамманг оч ўтир!
 Нима деса ва қилса, албат мўътабар
 Ва биздек аҳмоқларга бўлармиш сабоқ...
 Бу гапларнинг барин билар албатта,
 — У қилавермайди ҳар ишни таъна:
 Қай вақт дўқ қилган бўлар, қай вақт — бол билан
 Андавалар; қарабсан ҳеч сездирмасдан
 У бирмунча пулини ишлар лаҳзада...
 Ҳаммадан безакларга у қаттиқ душман:
 Гулми, уқами — майли, кўзигә — балол!
 Юлади, ташлайди... Баъзи вақт ҳатто
 Сал дуруст кийиндикми — бўлмайди хурсанд!
 Жанобларми, хизматчими, бари бир унга..

III САҲНА

Клеант, Дорина, Эльмира, Дамис ва Мариана.

Эльмира

(Клеантга)

Сен бахтли экансан-ки бормадинг, яна
 Қоп-қоп гап эшитдик биз бечоралар.
 Мен у ерда Оргонни кўрдим; юқори
 Чиқайин — яхши эди у дуч келмаса...

Клеант

Сен боравер. Бу ерда биз гаплашамиз,

IV САҲНА

Клеант, Дорина ва Дамис.

Дамис

Синглим ишини билиш керак эди, тоғажон!
 Сезаман, Тартюф бирон ўй билан машғул.
 Бу никоҳни ёқтирмас, қиламан гумон...
 Нима қилишни билмай ўзим ҳам ҳайрон...

Дорина

Тисс.. Келаётир!

V САҲНА

Клеант, Дорина ва Оргон.

Оргон

Э, салом, биродар...

Клеант

Бардаммисан! Хўш, сафар
 Яхши бўлдимиз? Созми қишлоқда?
 Гарчи хурсандчилик йўқдир у ёқда...

Оргон

Дорина...

(Клеантга)

Кечир. Мен билмоқчиман бизда қандайин
 Янгиликлар бор экан... Бир минут, бирпас!

Икки кун бўлмадим-а, ҳазил гап эмас...
Сабр эт бир оз!

(Доринага)

Тинглайман. Сени муфассал
Айтавер бирин-бирин...

Д о р и н а

Даставвал

Хотинингиз оғриди қаттиқ.
Титраб қақшади, ёнди... кучли бош оғриқ...

О р г о н

Хўш, Тартюф қалай?

Д о р и н а

Тартюф? Уни сўрамоқ ҳам беҳуда...
Кимда бор унинг бунда кўрган ҳузури!

О р г о н

Боёқиш!

Д о р и н а

Бекамиз оғриб
Кечки таомга базўр ўтира билди,
Бошим, деди-да, таом тотмади асло.

О р г о н

Хўш, Тартюф қалай?

Д о р и н а

Икки каклик ошади —
Ҳа, сур гўштан ҳам оз-моз тотди... у аммо
Тўйганидан, ўзи кўп хоҳламади.

О р г о н

Боёқиш!

Д о р и н а

Тун ўтди зўр таҳликада!
Уйқу йўқ, ёнди, киприк қоқмадик биз ҳам!
Кўп қийналдик, юришга дармон йўқ сира...
Тонггача силжимадик касалдан бир дам!

О р г о н

Хўш, Тартюф қалай!

Д о р и н а

Беғам, беташвиш, тўйиб,
Дастурхондан қўзғалди оҳиста, шошмай,
Сўнг ташланди тўшакка ва хуррак қўйиб
Бутун кеча ухлади... У қотди тошдай!

О р г о н

Боёқиш!

Д о р и н а

Аллақачон қон олиш керакди, лекин

Истамади. Хонимни босди зўр даҳшат!
 Қон олишга ўзи ҳам кўнди, ниҳоят —
 Ҳаммамизга ташаккур билдирди кейин...

О р г о н

Хўш, Тартюф қалай?

Д о р и н а

Тартюф билдики, ҳаста
 Қон олдирганида кўп қувват йўқотди.
 У дарров ўз бўғзини тўлдирди яна!
 Нонуштада у нақ беш қадаҳ шаробни
 Том ихлос билан ортиқ томоққа отди!

О р г о н

Боёқиш!

Д о р и н а

Аммо келишингизга дард ариди бекадан...
 Бориб айтийинки мен:
 Меҳрибону лутфкор эрингиз бизга
 Соғайганингиз учун билдирди шодлик!

VI САҲНА

Клеант ва Оргон.

К л е а н т

У сени мазах қилар кўзинг олдида,
 Дангал қилиб айтийин, унинг ҳаққи бор!
 Мумкинми-ки ўзини киши шу хилда
 Ужарчасига алдар? Азиз дўст, сира,
 Аччиғланма; сен каби улуғвор инсон
 Жилла фозил бўлмаган битта шахс учун
 Ўзни, оиласини, барчани бутун
 Унутсин, — бундай гапни биларми замон!
 Ўзинг инсоф қил...

О р г о н

Тўхта, қизишма чандон.
 Сен беҳуда сўзлайсан, ўзинг билмаган
 Бир шахс устида мунча лоф-қоф недан?..

К л е а н т

Билмайманми, эҳтимол, ўрганиб ҳамда
 У ҳақда тўғри фикр олишим мумкин...

О р г о н

Майли, ўрган! Тайёрмен лекин қасамга,
 Ки сен уни севасан, бўласен мафтун!
 Мана инсон! Оҳ, қандай ажойиб инсон!
 У шундай бир инсонки, мундай бир ҳазрат...
 Қўй, хуллас чин инсон! Бундай азамат
 Улуғликни топмасмиз бизлар ҳеч қачон.
 Унга эргашган — руҳий оламга учар,
 Одамзод авлодига, унга беҳуда
 Икир-чикир ҳаваси, армон-орзуга
 Маънавий оламдан менсимай боқар...

Мени ол: мен ўзгардим, мен бошқачаман.
 Нозик туйғулар учун руҳим кўр ва кар.
 Оёқларим остида ҳозир ўл, сенмас —
 Бутун оила ўлсин — сўлмаймен назар:
 Уруғларимга, барча дўст-ёрга ҳатто
 Бўлган қиттак севги ҳам менда йўқ ҳозир.

К л е а н т

Инсонча иш бўлибди!

О р г о н

Тартюфга йўлиққаним тушди ёдимга:
 У бизнинг бутхонага қатнаб юрарди...
 Мен дарров кўз остига уни олдим-да,
 Ундан буён ҳамиша кўзларим зорди.
 У мендан бир оз нари,
 Ибодат тугагунча тиз чўкиб, ҳалим,
 Намоз ўқирди — гоҳи мунис диққатли,
 Гоҳ қудси ўт юзида мавжланарди жим.
 Кўзларин ихлос бирлан тикиб самога
 Оҳ чекар, нола қилар...
 У тинмай сажда этар ва ерни ўпар,
 Бор кучи-ла кўкракка урар бечора...
 Мен чиқаркан, шошилиб юрар илгари,
 Халқни ёриб, мен учун йўл очар эди.
 Сабрим битди, ниҳоят, мен жазм қилдим:
 Худди ўзи сингари хизматчиси-ла,
 Таниш бўлдим-да аста сўзлаша билдим,
 Сирига воқиф бўлдим ҳайронлик била!
 Гадои каби яшарди хор-зор ва юпун...
 Бечорага кўрсата бошладим ёрдам.
 Дастлаб асло кўнмади! Кейин у кам-кам
 Ола бошлади: — «Шу ҳам кўпдир мен учун»...
 Мен қайтиб олмасам, у кўзим олдида
 Гадоиларга улашди қолдирмай сира.
 Ниҳоят тангрига шукурлар бўлсин!
 Меним хонадонимда у топди макон —
 Турмушимни ўзгартди у секин-секин;
 Кўриб турибсен, сенга барчаси аён;
 Ҳаттоки хотиним ҳам димоғ қилмади:
 Тартюф унга оқсочдай парвона бўлар,
 Бировга сал қайрилиб, боққанин сезса,
 Ўйлаб ўтирмай, уни шу онда ҳайдар!
 Ҳатто менга рашкчи деб қўярканлар ном.
 Унга не дер экайлар! — У бошқа тамом!
 У ўз-ўзига пишиқ — энг кичик гуноҳ,
 Анчайин бир қусурнинг қаттиқ душмани:
 Тунлари уни чулғар фикр дарёси;
 Шу вақтда бир бургани ўлдирса ногоҳ —
 Инонасенми, ғамдан кўз юммас бир он!

К л е а н т

Бас, етар! Довдирама! Алданасен ёлғиз,
 Бошқаларни қўй... Қандай телбалик ахир!
 Гўдак эмасмиз, сендан нодон эмасмиз,
 Наҳот кўрмасак...

О р г о н

О, эркин фикр!

Сен сўзимга қулоқ сол — оғир-вазмин бўл:
 Ҳали унча кеч эмас, йўқса, иш мушкул!

К л е а н т

Менга маълумдир ушбу мулоҳазалар.
 Сизнингча, ким зўр эса — у яшайди соф,
 Қитдай сезгирроқ бўлса бир киши агар,
 У шаксиз, ҳур фикрли, қаллоб, беинсоф —
 У боёқиш кечирилмас, шафқат этилмас.
 Бу ҳукм қўрқинч эмас! Дилимда меним
 Йўқдир чиркин туйғулар, бадкирдорликлар,
 Жилваланмадим ҳар нав ва келажагим
 Учун ниқоб остида... ташвишланмадим...
 Биз жуда ажойиб яратилганмиз:
 Биз бўлмағур матонат кўрсатиб, диндор
 Одамлардан аслида алдамчи, чексиз
 Мунофиқларни ҳеч фарқ қилмасмиз; иқроф
 Қилайлики, ўлгудай бизлар риёкор.
 Тақдир насибасига эмасмиз рози,
 Биз ёлғиз бир нарсага жон куйдирамыз;
 Табиий сиймомизни йўқотиб беиз,
 Нима бўлсак бўлайик — руҳнинг ўз зоти
 Бўлмаса бас... Мен буни анчайин айтдим.

О р г о н

Ҳа, шундай! Ақлга фақат сен етук,
 Ҳам таҳсил кўргансан, ҳам илминг буюк:
 Сенга доврўқ! Қўлингга китоб ярашар!
 А биз бўлсак эшаклар ва аҳмоқлармиз...
 Ҳаёт тажрибаси ҳам доно китоблар
 Бизга бўлмади насиб...

К л е а н т

Қандай пуч гаплар!

Инонгил — мен ўзимнинг қадрим биламен:
 Керакмас на камтарлик, на-да мақтаниш,
 Аммо, қандай ниқобда жилваланмасин,
 Муғомбир, маккор мендан қоча олмамниш,
 Елгонни ҳар вақт чиндан мен фарқ этамен...
 Чуқур ҳурмат қиламен чин тақводорни,
 Лекин мунофиқлардан қиламан нафрат!
 Барча икки юзликлар ва айёрларни,
 Авлиё кўринувчи, таассубпараст,
 Кароматфуруш бўлган юзсиз, ҳаёсиз
 Махлуқларни кўришга тоқат йўқ ҳаргиз.
 Уларда йўқ ҳеч қандай эзгулик... Аммо
 Тамаъ бор, манфаат бор. Уларга дучор
 Бўлибсен, сени қурбон қилмоқлик асло
 Қийин эмас, — уларга йўл-йўриқ тайёр!
 Ҳалокатинг ўзгалар учунмиш нажот!
 Мақсадлари ифлосдир, қуроллар ёмон:
 Соддадил халқ кўзида улар қадрдон,
 Улар дин чароғлари, раҳбари ҳаёт —

Барча ҳаракатлари юксак, мукаммал...
 Шу юздан улар кучли, хавфли ҳар маҳал!
 Шундайлардандир сенинг бу шоввозинг ҳам...
 Бу ерда энди у саёқ муттаҳам —
 Барча фазилатларнинг нодир тимсоли
 Бўлсин-да, ҳурмат кўрсин? У паст, алдамчи —
 Сенинг пиринг, биринчи азиз одаминг?
 Сенинг дўстинг, қардошинг? Оргон! Оргон! Боқ,
 Дуруст ўйла! Сен жуда кўр, гумроҳ бу чоқ...

О р г о н

Тугатдингми?

К л е а н т

Ҳа.

О р г о н

Хай, сенга бахт тилайман.

К л е а н т

Бирдам сабр эт. Бу баҳсни йиғиштирайик,
 Оилага тегишли суҳбат қилайлик.
 Валерга сўз бергандинг, унутмагансен?

О р г о н

Йўқ, унутган эмасмен.

К л е а н т

Кўрсатгандинг кунни ҳам...

О р г о н

Ҳеч нимани унутмаймен.

К л е а н т

Орқага ташламоқнинг маъноси борми?

О р г о н

Билмаймен.

К л е а н т

Балки сенда бошқача хаёллар бордир?

О р г о н

Ҳар нима бўлса мумкин.

К л е а н т

Ваъдани бузиш?

О р г о н

Мен бу ҳақда ҳеч нима деганим йўқ-ку.

К л е а н т

Сен демадинг... Лекин бу тараддуд...
 Яна бирон сабабсиз...

О р г о н

Қимга сабабсиз.

К л е а н т

Валер сўради сен-ла сўзлашувимни...

О р г о н
Жуда соз

К л е а н т
Унга не деяй?

О р г о н
Истаганинг айт.

К л е а н т
Эй-эй, Оргон! Сен нечун менга ҳам шундай
Дудмал бир муомала қиласен ахир?
Сезамен, бир нимага жазм қилгансен.
Нимага уни менга билдирмагайсен...

О р г о н
Қарорим сир эмасдир: вазифам нима
Буюрса, шуни қилиш.

К л е а н т
Демакки, ваъдага вафо қиласен?

О р г о н
Хайр.

К л е а н т
(*ёлғиз*)
Эҳ-э, қардошим Валер, бир кўриниш бер,
Ишларинг бир оз чатоқ... Белни боғлайвер!

Иккинчи акт

I САҲНА

О р г о н ҳам Мариана.

О р г о н
Сен бу ерда бир ўзинг?

М а р и а н а
Бир ўзим.

О р г о н
Жуда соз, ҳеч кимса йўқдир.
Сен билан сўзлашмакни орзу қиламен...
(*Эшик орқасига қарайди.*)

М а р и а н а
Бирон нарса қидирасизми?

О р г о н
Зимдан тингловчилар кўп бунда, биламен...

М а р и а н а
Биз ёлғизмиз-ку...

О р г о н
Ҳар ёқни қараб чиқай!

Тинч кўринар... Қулоқ сол. Иш бундай дўстим,
Яширмаймен, ҳали қиз бўлганинг учун
Шу дамгача мен сендан бўлгандим мамнун...

М а р и а н а

О, отажон! Инонингки мен...

О р г о н

Кичик, маъсум бола каби сен
Сўзларимдан чиқмагандирсан эҳтимол?
Энди ўсдинг... Ким билар ишониш маҳол...

М а р и а н а

Ҳамиша ва ҳар ишда сизга садоқат, —
Онт ичаман, менда йўқ бундан зўр орзу!

О р г о н

Мана бу менга ёқар! Бу жавоб ғоят
Таъзимкор ва маъқул... аъло жавоб бу!
А, сен нима ўйлайсан, бизнинг энг азиз
Жонон Тартюф ҳақида?

М а р и а н а

Мен?

О р г о н

Ҳа, албатта сен!
У тўғрида не дерсан, биз эшитамиз?

М а р и а н а

Сизга нимайки ёқса, шу фикрдамиз...

II САҲНА

О р г о н, М а р и а н а ва Д о р и н а
Д о р и н а секингина кириб орқада туради ва О р г о н уни сезмайди.

О р г о н

Сен жуда ақлли қиз! Айт менга, демак,
Сен уни шу даражада ҳурмат қиласан,
Шу қадар севасанки, сен шаръан тегмоқ,
Унга никоҳланишни бахт деб биласан!

М а р и а н а

(ҳайратда)

Нима?

О р г о н

А?

М а р и а н а

Мен...

О р г о н

Хўш?

М а р и а н а

Менга кўриндики...

О р г о н

Қандай?

М а р и а н а

Сўзингиз тушунмадим: кимни севамен.
Кимни ҳурмат қиламен ва кимга шаръан
Тегишни ўзим учун бахт деб биламен?

О р г о н

Тартюфга тегишни.

М а р и а н а

Йўқ! Чин айтамен,
Отажон, мен бу ишга бўлмасмен рози!
Елгон сўзлашнинг сира борми фойдаси?

О р г о н

Мен бу ишни бўлсин дейман...

М а р и а н а

Хоҳлайсиз-ки мен Тартюфга кўнгил қўяй?

О р г о н

Ҳа! Сен унинг хотини бўлишинг керак —
Мен бунга бел боғладим — қизим кўнажак!
Лутф эт-да, кўз ёш тўкма!

(Доринани кўриб қолиб)

Нега бундасан?

Томошавозликка боқ! Яширин кириб —
Эшитмоқда! Ниҳоят мен биров билан
Махфий сўзлашмоқдан ҳам маҳрум бўлибман.

Д о р и н а

Сизга айтишим керак, бу ҳақда «миш-миш»
Ҳар хил гап-сўз кўпдандир уйда боради —
Яна жуда махфийдир шунинг сингарин...
Албатта ҳазил дейман: бўлмағур бир иш!

О р г о н

Дейсиз-ки бўлмағур иш. Қандай жасорат...
Бу тегсиз гап-мас, жоним, эзгу ҳақиқат!

Д о р и н а

Мумкин эмас.

О р г о н

Мен айтяпман!

Д о р и н а

Ҳазиллашасиз.

О р г о н

Мана кўрармен...

Д о р и н а

Ишонмаймен ҳеч қачон...

О р г о н
Ишонасан!

Д о р и н а
Йўқ.

О р г о н
Оҳ, жаҳлимни чиқарма!

Д о р и н а
(*Марианага*)
Қўрқмасангиз бўлади ҳеч нимадан сиз?

О р г о н
Дорина!

Д о р и н а
Лаббай. Ҳаммаси пуч гап, бўш бир ҳангома.

О р г о н
Жим бўл!

Д о р и н а
Хўп, яхши — ишонайик... Оқибат ёмон!
Афтига қарасанг, у ақлли одам,
Ёши унча-мунчага бориб қолган ҳам,
Лекин яхши кўриниш учун жиннилик
Қилади, яна кимга у беради жон?

О р г о н
Тингла! Мен кўпдан бўён бардош қиламен,
Сабр-бардошнинг чеки бордир, биламен...

Д о р и н а
Хўп, яна сиз бир нафас кўрсатинг бардош.
Аччиғланмай, мен билан сўзлашинг ювош!
Уйлаб кўринг-ки, сизда фақат битта қиз —
Нима учун маҳв этмак истайсиз уни?
Тасқара, йўқсул бўлса, ё бошпанасиз...
Аммо шундай чиройли бир қизни ана
Шунча кўп мол-жон билан бир гадой сари
Узатиш! Йўлиқибсиз зўр хазинага!
Сизга унинг нимаси мунча ёқади?

О р г о н
Балли сенинг ақлингга! У қашшоқлиги
Билан улуг! У ҳар бир алами билан
Самоватга интилар, кўнгил оқлиги
Сабабли маҳрум дунё неъматларидан...
Лекин бу қийинликдан, албатта, уни
Қутқарамен: қайтариб олади у чоғ
Гўзал, катта ерлари билан боғу роғ,
Тикланади зодагон асл уруғи!

Д о р и н а
Катта ерлар? Асл уруг? Қандай мўъжиза!
Сизга шуларнинг барин айтдимми ўзи?

Уйлайсан-ки тикилган самога кўзи,
 Бутун фикри-зикри ер неъматиди-ку!
 Бу гап сизга, кўрамен ёқмайди сира?
 Сукут этамен. Унинг авлод-аждоди
 Қолсин-да, сўзлашайлик ўзи ҳақида...
 Сиз у шахсда топасиз кўнгил сафоси,
 Лекин бундай никоҳлар эса ҳамиша
 Қандай натижа берар — ўйламагансиз:
 Қонда қайнаса ёшлик бир булоқ каби
 Эрга бўлмаса ишқдан бир учқун, бир из,
 Аёлни жиловламас никоҳ боғичи!
 Қарабсанки, бошқага қўйибди кўнгил,
 Гуноҳини у шўрлик яшира олмаса —
 Унга ачинмас кимса...

Бунга айбдорми ул?

О р г о н

Мана оқила! Қандай яшамоқ керак —
 Сендан олғумиз сабоқ!

Д о р и н а

Нима бўпти? Уқутамен
 Тажрибаларим, балки иш кўрар андак...

О р г о н

Хўп, яхши! Ҳазилларга энди тоқат тоқ...
 (Марианага)

Мен отангмен ва сендан ёмон нарсани
 Талаб қилмоғим мумкин эмас албатта;
 На десам, севганимдан дейман ҳамиша.
 Хўп, Валерга бермоққа сени
 Ваъда қилган бўлайин...
 Лекин қартабоз эмиш, биласанми у...

Д о р и н а

Мана бу — бўҳтон!

О р г о н

Ҳукм этмангиз бот!
 Қартабоз, ҳам умуман фикри бизга ёт...

Д о р и н а

Шу ҳам айб бўлибди-ку!

О р г о н

Сенга алоқаси йўқ! Қизим, бор гап шу,
 Чиқармоқ керакдир Валерни ёддан...
 Аммо қайгурма, зое кўрмадинг зотан:
 Тартюф... Ҳа, у гўзал эр бус-бутун!
 Сизда севги эртаги битмас-туганмас.
 Биз-чи — томоша қилиб хурсанд бўлсак бас!
 Яна истаган ёққа юришинг мумкин...

Д о р и н а

Юриш, айлантиришни биларми бу қиз?
 Уни аҳмоқ қилади бўлиб вафосиз,
 Мен бунга инонаман!

О р г о н
Нималар вайсар! Ераб, нималар вайсар!

Д о р и н а
Вайсаганим йўқ, бўлур ишни айтамен...

О р г о н
Гапирма! Товушинг ўчир!

Д о р и н а
Мана бу дилбар!

Ахир нетай, мен сизни севарсам агар...

О р г о н
Севиб овора бўлма!

Д о р и н а
А мен севамен!

Нима қилиш керак?

О р г о н
А!

Д о р и н а
Ҳар қандай одам
Масхараларкан сизни, хафа бўламен.

О р г о н
Тинкам қуриди!

Д о р и н а
Ота бўлмай қуриб кет! — дейди ҳамма ҳам.
Ачинмайди ҳаёсиз, дерлар дам-бадам.

О р г о н
Жим бўласенми, илон?

Д о р и н а
Аҳ, сиз қандай ғазабланасиз!
Гуноҳ эмасмикан бу?

О р г о н
Гуноҳга беихтиёр мажбур этган ўзинг-ку...
Сен қулоқ сол, мана шу энг сўнгги фармон:
Жим бўл!

Д о р и н а
Жим турамен... бари бир ўйлаймен шуни...

О р г о н
О, ўйлайвер — ўз ичингда...
Лекин ёнинг деб гапирма!

(*Марианага*)
Нималар кераклигини ўйлаб қўйибман...

Д о р и н а
(*четга қараб*)
Ераб,
Тилим қандай қичияпти!

О р г о н

Тартюф олифта эмас, танти ҳам эмас...
Аксинча, у... ҳа, қандай айтишим мумкин?

Д о р и н а
(четга қараб)

У тасқарадир!

О р г о н

На хасис, на зуҳумли... Тушунасанми?
Сен унга теккач, билиб оласан бутун...

Д о р и н а
(четга қараб)

Ҳа, антиқа!

*(Оргон Доринага қараб бурилади, қўлларини
қовуштиради ва унинг юзига тикилиб эшитади.)*

Агар менга биров

Зўрлаб уйланишни қилсайди орзу,
Мен ўз ишимни билиб қилардим дарров!
Қилмишга яраша

Жазоланар эди у!

О р г о н
(Доринага)

Демакки, мен бу ерда бир сариқ чақа?

Д о р и н а

Сизни бирор сабаб-да нотинч қилмадим:
Бюурганингиз каби сукут қиламен...

О р г о н

Елғон айтасен!

Гапирмоқдасен!

Д о р и н а

Киши ўз-ўзила жим
Уйлаши мумкин эмас? Бу гап қанақа?

О р г о н
(четга қараб)

Йўқ, азизим, сенга бир таълим лозимдир!
Мендан ҳозир оласен энг аъло сабоқ...

*Доринани урмоқ учун ўнғай бир вазият олади ва қизи билан гаплашаркан,
ҳар бир сўзни айтганда Дорина томон бурилади. Лекин Дорина ҳаракатсиз,
жим туради.*

Қизим, барча шубҳангни улоқтир узоқ!
Бахтингга яхши гаров — танлаганимдир...
(Доринага қараб)

Нимага жим турасен?

Д о р и н а

Айтадиган гапим йўқ.

О р г о н

Жилла бўлмаса бир сўз!

Д о р и н а

Мен истамаймен.

О р г о н

Шошма, сени тутамен!

Д о р и н а

Унча аҳмоқ эмасмен тутқич бергали.

О р г о н

(*Марианага*)

Умид қиламен, тезда зеҳн қўясен.
Сен бола эмас. Узинг муҳокамадан
Бирма-бир ўтказасен...

Д о р и н а

(*қоча туриб*)

Ҳеч бўлмас бу уят иш!

О р г о н

(*Марианага*)

Дўстим, кўриб турибсен... бунда вафо бор!
Айрилмасайдим сўнгги куч-қувватимдан...
Мен ўзимда эмасмен... титроқ ичимда...
Ёлғиз қол-да, яхшилаб ўйлаб, ўлчаб кўр.
Бир оз кезай... кўнглим жиндай ором топсин...
(*Чиқиб кетади.*)

III САҲНА

Мариана, Дорина.

Д о р и н а

Сиз учун кўп талашдим, сиз соқовмисиз?
Чиндан нодир бир қилиқ, эшитилмаган:
Лом-мим демасдан
Шундай таклифни тинглаш — сокин, шиддатсиз!

М а р и а н а

Мен нима қилай ахир, отам хоҳласа...

Д о р и н а

Нетай! Ухшатиб жавоб бермоқлик лозим!..

М а р и а н а

Яъни қай турда?

Д о р и н а

Айтиш керакди — севги муҳокамага,
Ақлга бўйсунмас: юрагимга ўзга шахс ҳоким,
Сиз учун эрга тегиш жуда жиддий иш...
Отангиз Тартюфга кўнгил қўйган бўлса чин,
У вақтда ўзи унга тез тега қолсин.

М а р и а н а

Вой ўлай, ҳушинг борми? Шундай жавоб отага?

Д о р и н а

Сиз самимий равишда менга айтингиз:
Валерни севасизми, ёки севмайсиз?

М а р и а н а

Дорина! Инсоний ҳисдан бегона!
Мени қийнамоқ сенга жиноят бўлур...
Сенга очмаганмидим бутун юрагим.
Валернинг ишқи билан борлиғим куюр, —
Сен буни билмагандек, сўрайсен дардим.

Д о р и н а

Мен бу ҳақда эшитдим юзларча дафъа,
Бунга боқмасдан, менда шак ва гумон бор:
Сизнингча бу муҳаббат, аммо менимча,
Ишқингиз гўёки бир хаёлга ўхшар.

М а р и а н а

Демакки мен ўзимни ва ҳаммани ҳам
Алдарканман! Хўп, яхши...

Д о р и н а

Демак, севасиз шаксиз?

М а р и а н а

Мен топинамен!

Д о р и н а

У ҳам сизни севарми?

М а р и а н а

Ҳа, ўйлашимча шундай...

Д о р и н а

Менимча иковингиз тез қовушмоққа
Интилсангизлар жерак — бир кун ҳам кутмай!

М а р и а н а

Оҳ, кошкийди! Бу чиндан бўларми лекин?
Тартюфга қарашга ҳам тобим йўқ бир зум!

Д о р и н а

Ҳаммаси эса бизнинг жавобга боғлиқ...

М а р и а н а

Менга қолмиш фақат бир йўл — бу ўлим!

Д о р и н а

Улиммиш! Иқрор этди, буни билмабман...
Жуда соз, энг содда чорадир:
Маъшуқа ўзини бир зумда ўлдирадир,
Бу билан иш тамомдир... Шундай хом фикр
Билан қизиқиша оласиз жиддан?

М а р и а н а

Дорина! Нима бўлди қайғу-ҳасратим
Кўнглингга қитдай бўлсин қилмасин таъсир?

Д о р и н а

Тўғриси мен сизга ҳеч ачинмадим...
Бутунлай ачинмайман: ранжитади шу,
Еш боладек ўз-ўзин ўтга отиш бу.

М а р и а н а

Биласан мен ювош бир қиз ҳамиша.

Д о р и н а

Ювошликка йўқ эҳтиёж шу пайтда.

М а р и а н а

Валернинг ўзи отам билан сўзлашсин,
Мен ахир унинг нишонлисман.

Д о р и н а

Кўп соз! Ўзни гуноҳдан қутқариб яна
Бутун юкни ағдардинг куёв болага?

М а р и а н а

Демак, сен истайсан-ки аёл ҳаёсин
Ва қизлик вазифасин бутун унутай?..

Д о р и н а

Вой, йўқ!
Мен сизга ҳеч бундай демадим!
Ишга аралашишга йўқ меним ҳаддим...
Мен ҳайрон қолган нарса оддий ва равшан —
Тартюф бекаси бўлмиш ўзингиз учун
Бир мартаба ва дилкаш кўринар, дейман...
Аслида куёв йигит Тартюф бўлмасин?
Айёр — ҳар бир балодан ўтар чап бериб,
Қачон қарасанг — соғлом: иштаҳа — карнай,
Эмиш аждоди донгдор, юзи қизил олмадай?
Нима учун у сизга ёқа қолмасин!

М а р и а н а

Ё раббим!

Д о р и н а

Унинг хотини бўлиш?
Шундай севинчдан ўзни унутиш мумкин!

М а р и а н а

Сен бу тўғрида менга гапирма бир дам!
Мен Тартюфга тегмайман.
Сўз билан, кенгаш билан менга бер ёрдам!
Дорина! Сўзламайсен? Гапир, кутамен...

Д о р и н а

Беҳудадир! Яхшиси ёрдам кутмангиз!
Мен маслаҳат бергали ботинолмаймен...
Бундан фойда чиқарми? Англай олмаймен —
Нима лозим? Қай тўғрида сиз дард чекасиз?
Ўйланг ахир: севган эр ўз бекасини —
Чиройли хотинни назокат билан

Аравага ўтқизиб, олиб кетади
 Ўз шаҳрига... у ерда шарафли номни
 Қутлаб амма-холалар очади қучоқ.
 Ва ғийбатлар тўрига ўралиб у чоқ
 Давр суриб юражаксиз, гўзал қўғирчоқ!

М а р и а н а

У мени кўп ҳордирар!
 Нима қилишим керак?

Д о р и н а

Сизга айта олмаймен:
 Сиз — хоним, мен эса...

М а р и а н а

Елворамен, Дорина!

Д о р и н а

Ҳамма билсин, ҳамма! Жазоланинг сиз...

М а р и а н а

Тингла...

Д о р и н а

Иўқ!

М а р и а н а

Аммо, меним ҳаётим, иффатим...

Д о р и н а

Балли, Тартюфга тегишга ичингиз қасам,
 Олам гулистон бўлур, иш тамом...

М а р и а н а

Ердам кутамен
 Сендан, Дорина.

Д о р и н а

Хўжа ихтиёри-ла,
 Тартюфга эш бўлишга мажбурсиз мудом...

М а р и а н а

Ҳа, шундайми, мен энди оғиз очмаймен!
 Энди ихтиёр сенда: кул ва аччиғлан —
 Мен сенсиз ҳам ишимни қила олмаймен...
 Лекин бил-ки, ҳар ишга тайёрмен бу он!
 (кетishга чоғланар)

Д о р и н а

Шошманг! Ҳар ҳолда сизга ачинмоқ даркор...
 Жаҳлим чиқди, бунга ҳам ўзингиз айбдор.
 Утган ишга салавот...

М а р и а н а

Оҳ, яхшидир ўлмоқ!

Д о р и н а

Шу ҳам гап бўпти-ю...
 Сўзлашиб олайик... Масалан... Мана
 Жаноб Валернинг ўзи келмоқда!

IV САҲНА

Мариана, Дорина ва Валер.

Валер

Менга билдиришди ёқимли хабар
Анови... Тартюф... билан сиз тўғригизда!

Мариана

Меним тўғримда ҳам?

Валер

Бу нима, ҳазилми, ё...

У сизнинг куёвми, а?

Мариана

Отам ўз хоҳишин сўзлади шу дам...

Валер

Наҳотки отангиз-а?

Мариана

Отамнинг хоҳиши...

Валер

А, сиз-чи?

Мариана

Билмаймен.

Валер

А, қандай яхши жавоб...

Билмайсизми?

Мариана

Иўқ...

Валер

Иўқ?

Мариана

Эҳтимол берурсиз менга маслаҳат

Валер

Дарҳол рози бўлишга
Маслаҳат берурмен сизга!

Мариана

Сизнинг маслаҳат шуми?

Валер

Ҳа.

Мариана

Ҳазил эмас-а?

Валер

Маслаҳатда ҳеч вақт бўлмас ҳазилим.

Мариана

Ташаккур... Энди бизга видолашувми?

В а л е р

Кўряпман-ки, қийналмай бўласиз рози?

М а р и а н а

Бундайин кенгашга қулоқ осамен...

В а л е р

Шу кенгаш-ла истайман сизга ёқмоқни.

М а р и а н а

Бу маслаҳат марҳамат билан баробар...

Д о р и н а

(ичкарироқ бораркан)

Шу ҳам гапми! Не билан битар бу ғовға?

В а л е р

Мана ишқ деган нима! Тарқалди туман,
Туманлар орқасида налар кўрамен.
Алдов... Фақат бир алдов! Мен алданганмен!

М а р и а н а

Утинаман... Бу ҳақда сўзламангиз, бас!
Меним саволим жуда равшанди... Бунга
Сиз жавоб қайтардингиз эркин кўнгил-ла...
Ана шу йўлни танлаймен, холос!

В а л е р

Сўзларимда нима маъно — аччиқми сўзим?
Жилла қурса шу билан оламен ўчим...

М а р и а н а

Қилмайсиз хато...

В а л е р

Ҳар вақтдаги сингари!
Очиқ иқроп этингиз, мени ҳеч қачон
Севмаганмидингиз-а?

М а р и а н а

Нима ўйласангиз, ихтиёр сизда...

В а л е р

Бунга йўқ гумон!
Демак — таҳқир этилдим... Кўнгил орзуси
Самимий бир саломни қайдан ахтарай —
Балки унда хўрламаслар йнгит туйғуни...
Балки мен инонган бордир бир кўнгил,
Балки йўқотганимни тўлдирад буткул!

М а р и а н а

Йўқотганингиз шундай кичик, у учун
Юпаниш мумкин...

В а л е р

Бўлмаса-чи! Тиришиб кўрамен, аммо

Унутмоқлик имконсиз бўлса бусбутун,
 Қўл силтайман, эътироф қилмайман асло.
 Майли, қийналай сассиз... Дилимда тутун...
 Елқинин сизгагина сақлайин мангу —
 Ва сиз ўксиз қолдирган юракни эса
 Асло жалб этмасин ўзга бир дилдор?

М а р и а н а

Йўқ, йўқ! Аксинча орзу этдигим ушбу:
 Тездан сиз эришингиз барча муродга...

В а л е р

Ҳа, шундай денг! Хоҳлайсиз?

М а р и а н а

Ҳа...

В а л е р

Равшан масала; оласиз лаззат,
 Қилмаймен шикоят,
 Чарчадим: чексиз ҳақорат.
 Майли, на чора, кетишга розиман,
 Бу хусусда мен асло айбли эмасман!
(Эшикка бурилади.)

М а р и а н а

Йўқ, унутмайман.

В а л е р
(қайтиб)

Билиб қўйингки,
 Содир бўлмасайди сиздан ушбу ҳол...

М а р и а н а

Ҳа, ҳа...

В а л е р
(кета туриб)

Ҳамма ипни раҳмсиз узган ўзингиз!

М а р и а н а

Майли шундай бўлсин.

В а л е р

Вафосизликка ҳам мисол ўзингиз!

М а р и а н а

Менми бевафо? Майли сизнингча бўлсин!

В а л е р
(Эшикка бориб, сўнг қайтади.)

А?

М а р и а н а

Нима?

В а л е р

Чақирдингиз шекилли?

М а р и а н а
 Ҳожат сезмадим!
 В а л е р
 Бардам бўлишингиз тилайман,
 Хайр...
(Секин-секин эшикка кетади.)

М а р и а н а
 Хайр, алвидо...
 Д о р и н а
(Олдинга юради)
 Ё раббим, бу нечук хархаша?
 Сизда йўқми андиша,
(Валерга)
 Уят-е, сиз йигитсиз-ку,
 Лекин қизлардан баттар.
(Қўлини ушлайди.)

В а л е р
(Гўё қаршилиқ қилган бўлади)
 Сенга нима?

Д о р и н а
 Бу ёққа келинг!

В а л е р
 Нима учун?

Д о р и н а
 Марҳамат қилинг!

В а л е р
 Мен истамаймен бутун...

Д о р и н а
 Ҳа сиз.

М а р и а н а
(четга қараб)
 Маълум бўлди-ки, мендан қочаётир у, —
 Яхшиси мен кетайин...

Д о р и н а
(Валерни қўйиб юборади ва Марианага югуради)
 Энди бунинг қилиғини қаранг!
 Сиз қайга?

М а р и а н а
 Қўй, тегма менга!

Д о р и н а
 Бу нимаси-я!

М а р и а н а
 Йўқ, йўқ! Уринишларинг беҳуда, қўйвор!

В а л е р
(*четга қараб*)

Бетимга қарагиси келмас... Тез кетай!

Д о р и н а
(*Марианани қўйиб, Валерни ушлайди*)

Тагинми? Қайси бирингиз ушлай?
Лекин мен ўз сўзим ўтказажакмен...
(*Мариана ҳам Валернинг қўлларидан ушлаб, олдинга суради.*)

Юрингчи бу томонга!

В а л е р
(*Доринага*)

Хўш?

М а р и а н а

Бундан кейин?

Д о р и н а
Аввало истардим, сизларни яраштирай,
Кейин сиз билан бирга, бир йўл ахтарай.
(*Валерга қараб*)

Ҳаё қани, оздингизми ақлдан?
Қилиқларингизга ҳайронман.

В а л е р
Ахир, у ўзи-ку.

Д о р и н а
(*Марианага*)

Сиз-чи, хоним? Сувда бўккандай,
Бу нимаси, ҳай-ҳай!

М а р и а н а

Сен кўрдингми, у ҳали
Мендан енгил айрилишга жасоратланди

Д о р и н а
(*Валерга*)

Ҳаммаси аҳмоқлик! Бу қизда сизга
Хотин бўлишдан ўзга йўқдир бир армон.
Истасангиз онт ичай.

(*Марианага*)

Унинг юраги сизда,
Гапимнинг чинлигига бошимни тикай!

М а р и а н а
(*Валерга*)

Сиз менга бердингиз шундай маслаҳат...

В а л е р
(*Марианага*)

Менга ўзингиз шундай савол бердингиз.

Д о р и н а

Етар, эркалар, тугатинг аскияни.

Бирингиз бирингиздан баттар; беринг қўлларни.
(*Валерга*)

Қани, жаноб, қани!
(*Валер қўлини Доринага узататуриб*)
На учун?

Д о р и н а
(*Марианага*)

Сиз ҳам берингиз!
(*қўлини Доринага узатаркан*)
Нечун?

Д о р и н а
Ортиқ ярашингиз! Ҳа, мана шундай...
Бир-бирингизни севиб, тўйни ҳам дарҳол
Тайёр этгайсиз — аммо нақ айрилгундай
Бўлдингиз! Ҳеч нимага ўхшамас бу ҳол...

Мариана ҳам Валер бирмунча вақт қўл ушлашиб турадилар, аммо
бир-бирларига қарамайдилар.

В а л е р
(*Марианага боқиб*)

Ҳануз жаҳлдамисиз?
Мариана табассум билан Валерга қарайди.

Д о р и н а
(*четга*)

Ишқдан одамлар овсар бўлар лаҳзада!

В а л е р
(*Марианага*)

Аммо, золимсиз! Ҳафа қилиш ҳеч гапмас,
Бутун дилни парчалар — қизиқ қангома.

М а р и а н а

Сиз ҳам ўжарсиз, ношукурсиз жуда.

Д о р и н а

Жаноблар, жанжаллаша берарсиз кейин:
Ҳали бўйнимиздадир Тартюфнинг қўли...

М а р и а н а

Уни нима қиламиз?

Д о р и н а

Ҳозирча чидам...

(*Марианага*)

Раҳм этар эгам.

(*Валерга*)

Унча катта ташвишмас!

(*Марианага*)

Сиз учун энг муҳими — айёрлик йўли...
Уни сағал-пағал қилиб умидвор, —
Орқага силтайверинг; ҳар хил баҳона:
Айтинг-ки дилим ғаш, кўрдим ёмон туш,
Гоҳ денг, юракда аллақандай титроқ бор,

Ҳар хил машъум хаёллар калаваси —
 Гуё бўйнингизда дор.
 Кейин маълум бўлур! А ҳозир эса
 Тарқалингиз, токи кўрмасин кимса...
 (Валерга)

Сиз ҳам ўзингиз учун қилинг ҳаракат:
 Дўст-ёр билан кенгашинг ва сўзлашинг сиз...
 Қани энди марш!

В а л е р

(Марианага)

Кетаман, кўнглим тинч: мени севасиз —
 Бу нарса менинг учун ҳаммадан қиммат!

М а р и а н а

(Валерга)

Майли, отам ўз сўзин бузмасин ҳаргиз,
 Майли, сизни оғизга олмасин, ахир
 Мен сизники, ҳеч кимса қилмас менга ҳад!

В а л е р

Оҳ, агарда ботинсам...

Д о р и н а

Этмасмен рухсат!
 (Иккаловини елкасидан ушлаб, турли томонга юборади.)
 Сиз у ёққа, сиз, бекач, бу ёққа!.. Хайр!

Учинчи акт

І САҲНА

Д а м и с Д о р и н а.

Д а м и с

Майли, бошимда чақсин даҳшатли чақмоқ,
 Майли, мен бориб турган разил бўлайин,
 Майли... мен ҳар балога йўлиқай, бироқ,
 Мен унга кўрсатаман!

Д о р и н а

Биламиз, лекин,
 Сиз анча ҳовлиқмасиз ва дали-ғули...
 Аҳмоқликка арзийдими? Ишонинг жиддан
 Тайёрлик кўришлар ва гап-сўзлар билан
 Орқага ташлади кўп замон буни!

Д а м и с

Мен ёлғизгина унга — у дарбадарга
 Икки оғиз сўзимни шипшитмоқчийдим...

Д о р и н а

Вой, қўйинг! Аралашмай, кетаверинг жим.
 Ҳовлиқмасдан тушуниб ишлаш соз нарса...
 Угай онангиз ҳозир
 Тартюф билан шу жойда қилади суҳбат...
 Тартюф унинг қошида кўп дафъа зоҳир

Қилди ўз туйғусини... Гумоним суҳбат...
 Ажзини — иқрор этиш бежизмас албат...
 Биз учун яхши дастак бўлур бу ахир.
 Хўп, мен бунда кутамен, — жўнанг бундан сиз...

Д а м и с

Нима учун? Қоламен мен ҳам...

Д о р и н а

Ҳеч, ҳеч, ҳеч!

Қўйинг тўйиб гаплашсин икови тип тинч...

Д а м и с

Тилим қисамен...

Д о р и н а

Гарчи қасам ичингиз —
 Жим туришингизга мен ишонаменми?

Кетинг!

Д а м и с

Иўқ!

Д о р и н а

Демак, бизга ёрдамлашиш-мас,
 Ишга тўсиқ бўлишни истарсиз балки?
 Мана ўзи келмоқда! Кетинг шу нафас!

Дамис ичкарига, эшик орқасига яширинади.

II САҲНА

Д о р и н а ва Т а р т ю ф.

(Доринани кўриб қолиб, орқасига айланиб, эшикка қараб гапиради.)

Ишим битди... Ҳа, яшир қамчи, хирқани;
 Яхши қол! Биров мени агар сўраса,
 Айтки, қамоқхонанинг бечоралари
 Учун бергали кетди бир оз садақа.

Д о р и н а
(ўзича)

Мақтанчоқ!

Т а р т ю ф

Сўзлашмоқчи эдинг мен билан?

Д о р и н а

Ҳа...

Т а р т ю ф

Ё тангрим! Тўхта-чи...

(Киссасидан дастрўмолини олади.)

Ўтинамен — ол...

Д о р и н а
 Нега?

Т а р т ю ф

Ура-чи!

Тамом ўра, баданга кўзим тушмасин!
Қани ҳаё! Бу қандай чиркин ва бидъат...

Д о р и н а

Сиз йўлдан оздиришга ожизсиз лекин!
Тўғрисини айтсам, менга бари бир:
Сиз қандай вазиятда бўлмангиз, сабр —
Бардош билан қарай олардим фақат.

Т а р т ю ф

Сўзлама! Эшитмаймен сени... Кетамен!

Д о р и н а

Йўқ, йўқ! Сиз қолаверинг — сукут этамен...
Мени сизга юборди бекам, илтимос —
Қилди икки оғиз сўз-чун ташриф этишни...

Т а р т ю ф

Биласан-ку, ҳамиша тайёрмен холос...

Д о р и н а
(четга қараб)

Тамом бўшашди! Наҳот пайқамиш ишни?

Т а р т ю ф

У қай вақтда келади?

Д о р и н а
Уйлаймен, — ҳозир...

Сизлар шунда қолинглар, у келаётир!

III САҲНА

Тартюф ва Эльмира.

Т а р т ю ф

Қабул айлангиз маъсум ҳислар арзини:
Ҳар ерда ҳозир-нозир ҳақ таоло ҳам,
Бутун умр озайтмасин ўз карамини —
Кунларингизга бўлсин нур қувонч ҳамдам...

Э л ь м и р а

Сизга ташаккур яхши ниятлар учун!
Утирайлик-чи, бизга бўлур ўнғайроқ...

Т а р т ю ф

Тузалдингизми қаттиқ оғриқдан бутун.

Э л ь м и р а

Ҳа-а!

Т а р т ю ф

Меним муножаатим ҳақ
Даргоҳига етибдими — менга номаълум,
Аммо, туну кун сизни мен қилдим дуо,
Риёзатларга ўзни қилдим мубтало...

Э л ь м и р а

Менга бу хуш келса ҳам... хижолат тортғум...

Т а р т ю ф

Сизнинг нозик умрингиз сақламоқ учун —
Ҳаётимдан кечардим!

Э л ь м и р а

Билмадим, шундай
Азиз қурбон мен учун бўлмай ноўрин...

Т а р т ю ф

Сизга арзигудайин эмас бу қурбон!
Кимнинг қўлидан келар қадрингиз билиш...

Э л ь м и р а

Кечирингиз! Сиз билан бир оз сўзлашиш
Учун келган эдим... Биз бу ерда ёлғиз...

Т а р т ю ф

Ҳа, ёлғизмиз! — Мени талаб қилмиш самолар!
Муножаатимни улар эшитган шаксиз,
Рўй берди хаёл қилган орзулар якбор!

Э л ь м и р а

Сиз билан очиқ, яққол сўзлашмак даркор...

Дамис ўзи яширинган эшикни сал очиб, ўзини кўрсатмасдан муколимага
қулоқ солади.

Т а р т ю ф

Бутун дилимни очмоқ бу кўпдан мурод!
Ишонинг-ки, сиз ҳусн билан товланиб,
Суронли ошиқлар-ла бутун қуршалиб,
Юраркансиз, ишонинг, энди қасамёд, —
Шунда ҳаяжонланиб, кўтарсам фарёд,
Кўрмангиз сиз бу ишда ҳасад ё ғазаб,
Қабргача садоқатим дилда лабо-лаб!
Онт ичамен...

Э л ь м и р а

Албатта, ишончим комил,
Менга яхшилик ишташ сизда таомил...

Т а р т ю ф

(Эльмиранинг қўлини ушлаб, қисиб)
Сиз хато қилмагансиз! Кўнглимнинг майли...

Э л ь м и р а

Вой, оғритдингиз!

Т а р т ю ф

Кечиринг... Бу кўнгил дайди...
Сал оғриқни мен сизга раво кўрамен?
(Қўлини Эльмиранинг тиззасига қўяди.)

Э л ь м и р а

Вой, сизга нима бўлди?

Т а р т ю ф

Қизиқамен матага...
Қандай юмшоқ-а!

Э л ь м и р а

Йўқ, йўқ! Қўйинг! Мен буни ёмон кўрамен, —
Ва қитиқдан қўрқаман...

(Эльмира ўз курсисини нарироқ суради, Тартюф яна ёндошади.)

Т а р т ю ф

(Эльмиранинг дуррачасига қўл тегизиб)

Бу тўқима рўмолга
Ҳеч баҳо йўқдир! Қандай нозик ва енгил!
Гули, безакларининг нафосатин кўр!
Мана бу ишда узоқ кетибсиз дадил...

Э л ь м и р а

Биз ҳам асли суҳбатдан узоқлашдик, ҳа
Ишонса бўлармикан? — Ҳар ерда лекин
Эшитамен-ки, эрим ваъдага вафо
Қилмасдан, қизни сизга атамиш гўё...

Т а р т ю ф

У менга чертиб ўтди... Эвоҳ! Хаёл чин
Саодатни, ўзга бир бахт қўмсар ҳар чоқ!

Э л ь м и р а

Тушунамен... Дунёвий бахтдан сиз йироқ!

Т а р т ю ф

Тугилмадим тош кўнгил билан мен асло!

Э л ь м и р а

Кўзларингиз тикилган кўкка доимо...

Т а р т ю ф

Ихлос билан тангрига қилиб ибодат,
Ерда ҳам — унинг ажиб манзаралари
Ичида дам оламиз баъзан бағояг
Чиройли нимарсалар — диллар эрмаги.
Дунёмизда оз эмас соҳибжамоллар:
Лекин порлоқ нурафшон ҳусннинг ҳамма
Келишган андомлари битта санамда —
Ёлғиз сизнинг суратга қуйилмиш, дилдор!
Сиз намоён бўлдингиз — мен ўшал онда
Нафис пари ҳуснига бўлибман мафтун,
Борлигимни қоплади мубҳам ҳис бутун.—
Ёр ишқиннинг сафоси ўйнади қонда!
Дастлаб ўйладим-ки — бу гумроҳлик бўлғай,
Ҳазиллашади менга шайтон ҳукмрон.
Қаттиқ жазм айладимки — сизни тарқ этай,
Кўзимдан, ҳам хаёлдан кўчинг бенишон...
Мен тезда кўра олдим: ҳаммаси равшан —
Менинг ташвиш тортганим беҳуда экан,
Руҳимга таҳдид этмас васваса ҳеч бир,
Онгладим бу эҳтирос гуноҳмас... берилдим ахир!
Қўрқмангиз жасурана эътирофимдан:
Эзгу хаёлларимни дилга тугамен,
Юрагингиз тўладир позик ҳис билан,
Гадойдек бошим эгиб эҳсон кутамен...
Тинглайсиз, арзи ҳолдан қайга қочайин,
Тақдир ёзганмикан менга саодат,—
Сизнинг ихтиёрга ўзимни топширайин...
Ўлдилингиз, ё менга кўрсатинг меҳр-шафқат!

Э л ь м и р а

Ҳисларингизни нозик этдингиз изҳор,
Лекин, иқрор эдингиз,— мен шундай ҳайрон...
Лоақал тақводорлик сизни бир қадар
Тутса бўларди: тақво сизда зўр имон!

Т а р т ю ф

Айтиш қулай Нима бўбди тақводор бўлсам?
Мен ҳам одам! Алдашга эҳтиёж йўқ ҳам!
Муҳаббат иллатига бўлиб гирифтор,
Қалбимга жонли гўзал энди ҳукмрон —
Буни билдингми ақл, мантиқ ҳам бекор!
Майли, бу сўзларимдан — ўйланг девона,

Дейинг-ки, бу сўзларим — том ваҳшиёна;
 Мен пашша эмасмен! Сеҳрли ҳусн
 Қаршисида бу ожиз банда не қилсин?
 Мен ўзимнинг ажзимни энди тушундим,—
 Илгари сукут этиб, кўзларим билан,
 Хўрсинишларим билан ифода этган
 Ҳисларни арз этишга буюн уриндим...
 Оҳ, қаҳрли тақдирим менга ногаҳон
 Кулиб қараса — бахтсиз бу қулни сиз ҳам
 Овутсангиз самимий ноз билан шу он!
 Сизгагина топинар эдим мен ҳар дам...
 Сиз мен билан бўлсангиз, ҳар хил таъналар
 Ва ҳар қандай гийбатдан омон бўласиз:
 Ҳеч гап-сўз қўзғалмас: мен бир камтар даъвосиз...
 Лекин бўлади бир нав маҳмадоналар,
 Ҳавас билан аёллар уларга мудом.
 Улар учун ғалаба жуда ҳам қулай —
 Улар ўз гурурини кўтариш учун
 Ҳаёсиз мақтанчоқлик билан ҳар қандай
 Аёлни шармисор қилар бусбутун...
 Биз эса ибратомуз, гўзал хулқ билан
 Ҳурмат ва эътиборга бўлдик сазовор.—
 Сирни пинҳон тутамиз!— Мақтаниш чиндан
 Бизга зарар: кетади обрў-эътибор...
 Биз ўзимизни тийиб, сақлаймиз сизни,
 Шунингчун севиш мумкин хавф қилмай бизни!

Э л ь м и р а

Сиз кишини аврашга уста экансиз..
 Аммо, мен ўз эримга вафодор хотин,
 Ҳамма гапни мен унга айтамен сокин:
 У кўрсинки, текширмай ҳаммани азиз
 Дўст тутиш оқибати не бўлур экан...

Т а р т ю ф

Оҳ, йўқ, меним маликам?
 Айтмагайсиз! Мен тоза самимий севгим
 Иқрор этдим, мен сизни қилмадим таҳқир!
 Сизга қараб совуққон туролмас ҳеч ким —
 Уйлаб кўринг!— Қай инсон бўлмагай асир!..

Э л ь м и р а

Ҳожат борми изоҳга! Энди зўр жазога
 Лойиқсиз, лекин мен сизни аяйман,
 Бу тўғрида Оргонга ҳеч сўз демаймен:
 Сиз бунинг бадалига бергайсиз ваъда —
 Яъни Оргон олдида Марианадан
 Сиз қатъий равишда воз кечажаксиз,
 Бундан кейин бу ишга ҳеч бир йўл билан
 Аралашмайсиз ёлғиз...

IV САҲНА

Тартюф, Эльмира, Дамис.

(эшик ортидан чиқиб Дамис)

Йўқ, бўлмайти! Бу ишни қиламен эълон...
 Мен ҳаммасин эшитдим — бизнинг қўлда у!

Биз унинг туфайлидан кўрдик ҳар замон
 Ноҳушлик ва бекорга эшитдик сўкув!
 Шармсиз алдашларга келди хотима:
 Отам ҳамма сирни билгуси тезда.

Э л ь м и р а

Кераги борми, Дамис? Уни аяшга
 Мен сўз бердим, букунги олган сабоғи,
 Бекорга кетмас, ақл кирар бу бошга,
 Мени ҳеч ранжитмади севги изҳори:
 Эрни севар вафодор бир хотинга бу
 Маза-матрасиз гаплар фақат кулунч-ку.
 Эрим нотинчланмасин арзимас гапга...

Д а м и с

Балки ҳақлисиз... Аммо уни бу дафъа
 Сиз сингари аяшга рози эмасмен:
 Аяш эмас эркалаш, эркалаш-ку бу!
 Зухм бошларимизда эмасми даҳшат?
 Отам унинг сеҳрига гирифтор экан,
 Авлиёлигига ҳам ишонар экан —
 Ана шунгача хавфли бизга у фақат,
 Яхши фурсатни қўлдан берамиз наҳот?
 Умр бўйи армонда кетарман шаксиз!

Э л ь м и р а

Дамис!

Д а м и с

Йўқ-йўқ! Сўзингиз бутун кетади бекор!
 Шундай жазм айладим... Буни қиламен!
 Нима қилмоқ бўлсангиз, сизнинг ихтиёр
 Лекин ўчимни олиб, мен овинаман!

V САҲНА

Тартюф, Эльмира, Дамис ва Оргон.

Д а м и с

Аҳ, отажон! Биз сизга эдик мунтазир!
 Марҳамат қилинг яқин: сиз учун мунда
 Яп-янги воқеа бор,— албатта бунга
 Сиз ғоят таажжуб қилғайсиз зоҳир...
 Қаранг бу одамга — у унутган бутун
 Шафқатингизни, хайри эҳсонингизни,
 Ҳамма яхшиликларнинг эвази учун
 Мунофиқларча олчоқ хиёнат қилди.
 Хотинингизга қайноқ севги изҳори
 Қилар экан бу ерда рост келиб қолдим...
 Юмшоқ кўнгилли хотин бу воқеани
 Сиздан яширмақ бўлди, мен билиб олдим.
 Қўрқмай фош этамен бу авлиёни!
 Сиз отамсиз, бу эса — иккинчи онам:
 Сизга бу сирни очмоқ бўлди вазифам...

Э л ь м и р а

Мен бояги фикримда қоламен яна:
 Эрга чақаверишнинг борми лузуми?

Бурчимиз бу-мас, балки эр бўлмаса-да,
 Ўзни сақлай билмоқлик — будир муҳими.
 Сиз агар мени жиндай ҳурмат қилсангиз,
 Ҳеч нимани айтмаган бўлар эдингиз.

Чиқиб кетади.

VI САҲНА

Тартюф, Дамис, Оргон.

Орган

Ваҳм босди! Қардошим, қандай ҳангома?
 Уларнинг қоралашга асосими бор?

Тартюф

О, шундай! Мен жуда қаттиқ айбдор!
 Мен разилман, ёвузман, мен осий банда!
 Бутун ҳаётида фаҳш, бузуқлик бисёр!
 Кўтариб урди мени самоват ҳозир!
 Қаршингизда ўлик тан тез йиқиладир...
 Лекин сукут қиламен. Майли айбланай,
 Ҳар қандай жиноятни мен кўтараман,
 Ерни ўпиб оқланишдан ўзни тиямен.
 Уларга ишонингда ҳайданг бу гадой,
 Уятсиз бир алдамчи ва қароқчини!
 Менга бари бир! Менинг шармандалигим
 Кўпаймайди бу билан, бузинг инини.
 Сиз тинглаганингиз ҳам қилар кифоя...

Орган
 (Дамисга)

Ҳа, бетавфиқ, бу бўҳтон билан сен ҳали
 Меним ҳузуримда қоралмоқчи
 Бўлдингми соф, гуноҳсиз авлиёни-да?

Дамис

Ота, нима? Бугунги каби ҳаёсиз
 Мунофиқлик қилар у, сиз инонаси?

Орган

Жим бўл, лаънати вабо!

Тартюф

Иўқ! Мен-чун койиш.

Эҳтимол унга лозим эмас айб тақиш!
 У сизга бермоқда қизиқ маълумот...
 Меним ичимдагини қайдан биласиз?
 Менинг камтар ва ҳақир ташқи қиёфам
 Эҳтимол сизга кўп рост кўрингандир бот,
 Ҳавасларга берилиб кетманг жилла-ям!
 Мен қаерда бўлмайин, ҳамма вақт тоза
 Гуноҳсиз дил соҳиби, деб чиқди номим,
 Аслида энг биринчи ёвуз менманку,
 Филҳақиқат — жуда оз меним қимматим!

(Дамисга)

Ардоқли ўғил, сўзни эттиринг давом!

Елғончи, разил, қотил — айтнинг барини:
 Мен буларга қилмайман эътироз тамом,
 Лекин мен қаршингизда тиз чўкиб дарҳол,
 Ожизона ер ўпиб, гуноҳдан тил лол,
 Кўз ёшларим-ла тавба қилишга тайёр...
(Тиз чўкади.)

О р г о н
(Тартюфга)

О, бу ортиқча!

(Дамисга)
 Қани, аҳволинг қалай?

Д а м и с

Оҳ, ота, шундай разил, алдамоқчи бўлғай...

О р г о н

Сен гапирма!

(Тартюфни турғизиб)

Қардошим, туринг беозор!
 Мен жазосин берамен! Ўзи пушаймон
 Бўлур сўнг... раҳм этингиз...

(Дамисга)

Жувон ўл, нодон!

Д а м и с

Шундай бир дардисарни
 Истайсиз-ки...

О р г о н

Жим!

Д а м и с

Мен ўзим йўқотдим.

Мен нима қилай...

О р г о н

Агар яна бирон сўз айтганинг билан,
 Сени бўғиб ўлдириш — будир ниятим!!!

Т а р т ю ф

Биродар! Худо ҳаққи, ғазабланмангиз!
 Юз қатла азобга ҳам тайёрмен, лекин
 Бошқаларнинг азобин кўрмасам ёлғиз...

О р г о н
(Дамисга)

Ношукур!

Т а р т ю ф

Ва унинг ҳам гуноҳи учун,
 Оёғингизга ётиб, ёлворай бурун...

О р г о н

(Тиз чўкиб Тартюфни қучоқлайди.)

Ёраб! Ёраб! Етмаган эди бу аҳвол!

(Дамисга)

Кўрасенми?

Д а м и с

Лекин...

О р г о н

Гапирма!

Д а м и с

Ҳа, мени...

О р г о н

Жим!

Ҳамма иш англашилди менга бемалол.
 Бундан нафрат қиласиз. Ҳеч истисносиз —
 Ҳаммангизга бир бало эмиш бу ожиз.
 Бир илож қилиб бизни уриштиргани,
 Ҳар бир нарсани дастак қиласиз яна...
 Лекин мен, азиз дўстлар, унчалик содда
 Эмасман... Сиз қанча кўп уринманг ҳали
 Мен эса унга шунча бўламен яқин!
 Сизни тезроқ ювош қилиш-чун тагин
 Тўйни ҳам тезлатамен.

Д а м и с

Ҳамширамни наҳотки қилсангиз мажбур...

О р г о н

Шундай ўйим бор! Бугун етар машмаша!
 Сизни қўлга оламен, ким бу уйга бош?
 Жуда ҳам эрка бўлиб кетибсизлар-да!
 Қани, оёқларига йиқил, дилозор,
 Айбингни сўраб ёлвор!

Д а м и с

Мен яна сажда қилай шу мўлтонига?

О р г о н

А! Ужарлик этасен! Узбошимчалик!
 Қани таёқ?

(Тартюфга)

Сўраймен, қилманг монелик!

Мен уни...

(Дамисга)

Кет бу ердан! Шу минутда-ёқ!
 Мен сенинг қорангни кўрмайин ҳатто!

Д а м и с

Кетамен... Лекин...

О р г о н

Йўқол! Уғлим йўқ асло...
 Мен сени меросдан ҳам маҳрум этамен!
 Бу ҳам оз, лаънати... Сени оқ қиламен!
(Дамис кетади.)

VII САҲНА

Тартюф ва Оргон.

Орган

Шундай таҳқирлаш! Яна таҳқирланган ким!

Тартюф

Тангри марҳамат этиб кечирсин уни!
Ишонасизми, қардош, мени нақадар
Эзмоқдадир мана шу ғазаб тўлқини!

Орган

Тушунамен!

Тартюф

Дилимни озорлар! Оғир!
Ахир мен қай бирига етказдим зарар?
Ёмонликка — яхшилик бу одатимдир,
Тама билмаган, йўқсиллигимдан магар?
Нима бўлди? Ва рангим ўчганми ҳозир?
Кўз олдим сиёҳ... Сизни кўзим илғамас...
Ҳозир ўладиганга ўхшаймен... бирпас...

Орган

(Дамис чиқиб кетган эшикка кўз ёшлари билан югуради)

Ҳа, бахтиёр экансен! Бир оз турсайдинг,—
Еруғ жаҳондан кўзни мангу юмгайдинг!

(Тартюфга)

Ҳушингизга келинг, азизим, жоним...

Тартюф

Йўқ! Кўрамен, бу аҳвол этолмас давом,
Мен бу ердан жўнашим керак шу оқшом:
У вақт уйингизга тинчлик бўлади ҳоким...

Орган

Ҳазилми!

Тартюф

Мунда мени кўра олмайдилар —
Тезда бошимга бошқа кулфат солғайлар,
Яна не нарсаларни тўқишар бир кун!

Орган

Уларни тингламоқчи эмасмен бутун!

Тартюф

Улар ўжар: истаган замон —
Тинглатишар... Бунга ишонамен-чин!

Орган

Бўлмас ҳеч қачон!

Тартюф

Қардошим, лекин

Биласизми, ҳар аёл бир табассум-ла
Эрнинг дилига ҳоким бўлур бир зумда...

О р г о н

Йўқ, йўқ!

Т а р т ю ф

Рухсат этингиз, кетамен бундан!
Мен йўқолгач тинчишиб қолишади жуда...

О р г о н

Ҳалок бўлайми! Сизсиз яшаш беҳуда.

Т а р т ю ф

Тайёрмен ҳар жафога —
Лекин агар...

О р г о н

А?

Т а р т ю ф

Хўп, шундай бўлсин! Майли қўяйлик...
Энг кичик бир бўҳтондан қутулиш учун
Ўзни қандай тутишни бу шахс билгуси:
Сиз шу кундан ҳеч қачон
Кўрмайсиз мени бир он
Хотинингиз ёнида...

О р г о н

Йўқ, учрашиб турасиз!
Мумкин қадар тез-тез! Майли кўрсинлар,
Ҳовлиқиб қоврилсинлар, дардга тўлсинлар —
Менга бу нарса эрмак бўлади ёлғиз!
Тайёрлаймен уларга манов совғани:
Уларни ниҳоятда қаттиқ қийнамоқ,
Юракларига солиш учун оловни —
Ягона меросхўр деб билай муҳаққақ...
Хўш, ўзингиз айтингчи: тайинлай кимни?
Билмайсизми? Ё раббим! Кимдир у одам,
Ҳаммадан яқин, азиз борми бир ҳамдам,
Тайинлаймен бўлажак ўз куёвимни!
Дўстим, бу фикримга сиз ҳам рози-а?

Т а р т ю ф

Ўз фақир қисматимда, ҳар нимада ҳам
Бўйсинамен тангрининг ихтиёрига...

О р г о н

Бу жуда соз! Демакки қўл бериш мумкин!
Энди биламен — бизни бир-бирдан жудо
Қилажак нима бордир! Юринг мен бутун
Ишни сизга топширай расмий йўсинда:
Ҳасад ё ғазабдан бари куйсин ўт аро!

Тўртинчи акт

I САҲНА

Тартюф ҳам Клеант.

Клеант

Бу тўғрида сўзлайди ҳамма ошкор,
 Ҳисоблайлар ҳар жиҳатдан сизни айбдор,
 Ўйлайман-ки яшириш буни беҳуда,
 Биз икир-чикирини суриштирмаймиз,
 Ишни дангал қилиб фикр қилгаймиз —
 Фараз қилайлик иш ёмон: ҳар бир нарсада
 Дамис айбдор бўлсин... лекин отанинг
 Даргоҳидан бир ўғил оқпадар бўлиб
 Қувилишига хурсанд бўласизми чин?
 Қулоқ солинг! Диндорсиз, яна айталар:
 Намуна, тимсол бир зот эмишсиз тағин,
 Ҳамма ер, хешлар учун, ҳар соат, ҳар он.
 Тайёрмишсиз жонингиз қилишга қурбон...
 Хўш, олижанобликни қилингиз исбот!
 Энди ташланг ғазабни! Унутинг шу дам
 Ҳақоратни! Уч эмас, диний афв карам
 Орқада ғалабага сиз эришингиз!

Тартюф

Эвоҳ! Қўл силтар эдим бу ишдан буткул!
 Ранжиш, фахрланишни тез унутамен,
 Дамисга ҳеч қандайни кек сақлаймен...
 Лекин тангри қошида бўлмагай мақбул.
 Мумкин эмас Дамиснинг қайтиб келиши:
 У уйга қайтса — уйдан дарҳол кетамен.
 Ёки чиркин бухтонга бўйсунмоқ керак.
 У вақт менга қайралар ҳамманинг тиши.
 Ҳамма айтар: ҳа, мана гап қайда экан!
 Дамисдан ҳадиксираб чиқибди жони!
 Сирни Дамис ичига ютсин, деб чоғи
 Мунофиқона ўзини очиб берди у!

Клеант

Бемаза далиллар бу: ҳеч нимарсани
 Қилмади исбот!
 Сўзаро қистирдингиз тангри, самовот...
 Лозимми бу? Айтингиз, сиздирсиз балки
 Бизга юборилган у осмон жаллоди?
 Қизиқ гап! Унутайлик уларнинг барин,
 Ҳаддимиз борми бунга! — Яхшиси бизлар
 Виждон билан ҳақиқат йўлин тутайлик.

Тартюф

О, тангрим! Мен ҳамиша шундай қиламан.
 Дамисни афв этганман... Лекин у билан
 Яна бирга яшамоқ — бу гуноҳ ахир.
 Бу тўғрида ўйлашга эмасмен қодир,
 Эркимни бўғишга йўқ ҳеч кимнинг ҳадди...

К л е а н т

Меросхўрлар мулкига панжасин солиш,
Бутун бир оилани кулфатга отиш —
Буни гуноҳ деб сира ўйламайсизми?

Т а р т ю ф

Мени айтганларнинг ҳеч бирида ҳам
Бўлмайди зарра қадар бунга шак, гумон:
Менда бир тама бордир, ё мен ўлармон:
Аксинча, дедим: мерос ёмон бир одам
Қўлига ўтмасин ва ҳеч кимни ёмон
Йўлларга бошламасин, қабиҳ иш томон
Судрамасин, деб қабул айладим уни!
Қарорим шу: барини мен улашаман,
Худо йўли савоб ишга барин сочаман...

К л е а н т

Баракалла! Пуч хавфлар нимага даркор?
Мерос кимники бўлса, қўлига илсин,
Истаса, у номаъкул ишларни қилсин:
Тўғриси, сизга бундан нима зарар бор?
Чўчитмаслиги керак сизни бу нарса,—
Нима дейсиз — талончи деб ном қўйсалар,
Тавба қилишга мажбур этсалар агар,
Савоб ва талончилик —
Бирлаштириб кўринг-чи! Қулай эмас-да...
Хўп, яхши! Дамис билан яшай олмайсиз?
Разил қораланишдан кўра, обрўни
Қўлдан бермай ўзингиз жўнаб қолсангиз,
Бу яхши бўлмасмиди?
Чақирамен инсофга сизни бир йўли.

Т а р т ю ф

Кечирасиз! Суҳбатни узишим даркор:
Муқаддас вазифам ундайди мени.
Тоат-ибодат вақти етибди...

Чиқиб кетади.

К л е а н т
(*ёлғиз ўзи*)

Айёр...

II САҲНА

Клеант, Эльмира, Мариана ва Дорина.

Д о р и н а

Аҳ жаноб, ёрдамингиз зарурдир бизга,
Изоҳга ҳожат йўқ, бир қаранг қизга:
Бечоранинг жуда ҳам кетди мазаси,
Улимдан даҳшатлидир у никоҳ сабил!
Хўжайинимиз ҳозир келиб қолади,
Унинг бу аблаҳона қарорин бекор
Қилишга кўндирмоқ учун астойдил
Уринишимиз керак — у кўнгай ночор...

III САҲНА

Клеант, Эльмира, Мариана, Дорина ва Оргон.

Орган

Аҳа, бунда ҳаммангиз жамсизми, кўп саз!

(Марианага)

Сенга совға келтирдим, тингла, оппоғим,
Шартнома тайёр... сенга маълум мазмуни.
Бахтли бўл! Қўлдан келган қадар қолишдим...

Мариана

(Орган олдида сиз чўкиб)

Отажон! Ялинамен ва ёлворамен...
Мажбур қилмангиз сира!
Айтинг қошингизда гуноҳим нима?
Қай айбим-чун бу жазо лойиқ? Биладель
Оталик ҳаққингиз... Мен шу дамгача
Бўйсуниб келдим сизга худди қул каби...
Қайғули ёзмишимда зўрламанг мени
Ҳурматни унутишга! Айрилай яна
У йигитдан. Балки унга арзимасмен ҳам,
Гарчи севаман... Жуда севамен уни...
Бунга куймаймен... Аммо Тартюфга хотин
Бўлишга, йўқ! Бунга тоқат қилмаймен бир дам!
Бундан кўра ўлганим яхшидир, лекин...

Орган

(ўз иродасини йўқотган каби)

Орган! Оргон! Мардлинг қаерда, қани?

Мариана

Тартюфга ҳеч ёмонлик қилмаймен орзу,
Барча мулкни беринг унга — мол унинг жони,
Билармен, жуда хушвақт қилар уни мол...
Энди кўксимда қолди бир хаёл, армон...
Отажон, рухсат этинг! Елғиз истагим
Умримни монастирда кечирмоқдир жим...

Орган

Ҳа, бобилла!
Йишқ эрмак бўлолмайди, бошқа ўйинчоқ
Қолмади, энди чилла ўтирмақчисан?
Қизиқ... Чучварани хом санабсан, чироқ!
Тур! Мўъмин-маъқул хотин бўлишга отлан,
Менга бемаза гапни кўп валдирама!

Дорина

Аҳ, жаноб...

Орган

Хўш? Мен сенга орзумандамидим?
Қандай эпчил! Ҳар ишга бурнин тикар жим!
Сени ким чақирди? Қелдинг нимага?

Клеант

Рухсат эт, мен сенга берай маслаҳат,

О р г о н

Кенгашларингга қулоқ солдим ҳамиша:
Яхши кенгашу баҳога йўқ сира ҳожат...
Аммо менга керакмас мана бу офат!

Э л ь м и р а

Таажжубдан эс кетибди, тилим бўлди лол!
Эшитдинг ҳозир менга нима бўлганин.
Уйлабдимки, шу нарса кўзингни дарҳол
Мошдай очиб қўйишга кифоя қилар!

О р г о н

Йўқ, азизим, мени алдай олмайсан...
Агар рўй берса чиндан шундай воқеа,
Юзингда ўзгариш бўлмасди пича?

Э л ь м и р а

Афтимга қараб ҳукм чиқаргин тагин,
Аблаҳ севги ҳар қандай аёлни, албат,
Қизартмайди ва бундан қандай хотин
Йиғлаб юбориб қилмасин эрга шикоят.
Биламен орамизда кўпдир шундайлар:
Уларнинг иши эрлар диққатин тортмоқ,
Лекин номусларини ҳатто тиш-тирноқ
Билан сақлашга гулар тайёр тургайлар.
Уларга иярувдан тангри сақласин!
Икки оғиз совуқ гап билан ҳар қандай
Севги изҳорини кесиб қўямен.

О р г о н

Хўп, майли! Сўзлашишга вақтим йўқ, лекин...
Ҳар бир иш бўлади нақ мен хоҳлагандай —
Вассалом!

Э л ь м и р а

Гап уқтириб бўлмас, нетайин!
Улгудай ўжарсан! Дўстинг кимлигин
Агар яққол кўрсатсам, не дерсан у чоқ?

О р г о н

Ўзим кўрсам?

Э л ь м и р а

Ҳа.

О р г о н

Айтавер!

Э л ь м и р а

Сен тўхта озроқ!
Сўзлай сенга.

О р г о н

Қўйсангчи!

Э л ь м и р а

Бу қандай қийноқ!
Сен лоақал жавоб бер ушбу саволга:

Фараз қил-чи: мен уни шундай бир ҳолга
Келтирай-ки, у яна очсин дардини,
Сен яшириниб тинглаб олсанг барини —
Нима дер эдинг у чоқ?

О р г о н

У вақтми? Тўғриси буни билмаймен.
У вақт... Хўп, нима дердим? Уйлайман-ки мен...
Ҳа, ҳеч нима айтмаган бўлар эдим-да.
Ҳаммаси бўлмағур гап! Кўп тингламаймен...

Э л ь м и р а

Майли, сўзингдан қайтма! Қолади бир йўл.
Айёрликни, ҳийлани ишга соламен —
Сенга лўнда қилиб исбот этамен...

О р г о н

Бўпти!
Кўрамиз, ҳали қандай типирчиларсан!
Менимча майна бўлиб қўлга тушарсан...

Э л ь м и р а

(Доринага)

Бу ёққа чақир уни!

Д о р и н а

У зийрак, туйғун!

Фаҳмлаб қолар, келмас — чақиринг ўзингиз...

Э л ь м и р а

Хотиржам бўл! Қимки севгига дучор,
Қимки ўз-ўзини йўлдан оздирар —
Уни қўлга туширмақ осон. Тез чақир!
(Клеант ва Марианага)

Сизлар жўнангиз!

IV САҲНА

Э л ь м и р а ва О р г о н

Э л ь м и р а

Энди манов столни бу томонга сур —
Ҳам тагига кир.

О р г о н

Стол тагига?

Э л ь м и р а

Ҳа киравер!

Сен бутунлай беркиниб олишинг лозим...

О р г о н

Ахир мен нега стол тагига кирай?

Э л ь м и р а

Эй, худойим!

Шу керак-да... Лекин менга халақит қилма!
Яхши беркин, ўзингни сира билдирма...

О р г о н

Очиқ гап, аблаҳона лутфкордирмен...
Аммо меним айтганим чиқар албатта,
Сени жуда ўхшатиб масхаралармен!

Э л ь м и р а

Ким кулар — бу масала?

(стол тагига яширинган Оргонга)

Шу маъносиз ўйинга мен бўлдим рози,
Албатта сенга аён бунинг сабаби...
Қўзингни очиб қўйиш қўлимдан келар...
Лекин бу авлиёнгни ёқалаш учун
Ўзни муғомбирликка солишим керак.
Агар қизиқтирмасам уни мен бутун,
Балки ўзи бошлашдан чўчийди андак...
Гап шундоқ у хаёл қилиб, дардига
Дармон топишлигидан бўлсин умидвор —
Шунда сен ишонасен дўстинг ёлқинли,
Майин оҳанг билан булбулдек сайрар!
Лекин сўрайман, бекор мени қийнама:
Қурбон бўламен — буни яхши уқиб ол...
Ҳамма сир сенга аён бўлдими дарҳол
Чиқиб келавер, сира имирсилама —
Йўқса мен... Келаётир, ўтир жимгина...

V САҲНА

Э л ь м и р а, Т а р т ю ф, О р г о н (стол остида).

Т а р т ю ф

Билмайман, тўғримикан... Сиз чақирибсиз —
Хабар берди Дорина...

Э л ь м и р а

Тўғри. Мен ҳозир.

Айтамен... Сиз эшикни дастлаб ёпингиз.
Ҳеч кимса эшитмасин, шунда қолсин сир.

(Тартюф эшикни ёпиб, қайтиб келади.)

Бундаги сафоҳатни такрор қилишни
Истамайман, эсламанг сиз ҳам бегумон,
Дамис мени шунчайин чўчитди-ки,
Ўзимни беихтиёр йўқотдим шу он...
Уни юпатиб, аста инонтириш-чун
Мен қанча уриндим, биласиз буни.
Кейин, қўрқув, хижолат босди бусбутун,
Қолмади эътирознинг ҳам бирон йўли...
Ҳар тугул иш силлиқ ўтди у сафар.
Эрим аввалгидай, ҳатто ундан ҳам
Ортиқ ишонар сизга —
Биз ташвишсиз яшашни истасак агар —
Тез-тез учрашиб туриш лозимдир бизга.
Ана шунда бизларни пойламас ҳеч ким,
Эҳтимол, жуда пинҳон учрашиб, жим-жим,
Худди ҳозиргидай, топишсак ёлғиз...
Эътироф қиламен севгимни ожиз...

Т а р т ю ф

Тушуна олмадим... Ахир яқиндагина
Муомалангиз тамом бошқача эди-ку?

Э л ь м и р а

Ҳа, бошқачайди... Сизни қилдим хафа;
Аёллар руҳини оз биларкансиз-да!
Биз ўзимизни кучсиз ҳимоя қилсак,
Демак ҳислар кураши бизни эзган чин,
Кулунж бўлади у вақт қайтиш орқага.
Уйлайман, буни англаш ҳеч эмас қийин.
Дарров қабул этмаймиз бизлар ҳеч қачон,
Аёллар табияти шундайдир ҳар вақт.
Севамиз-да тортамиз лекин хижолат...
Аммо биз ҳақиқатни яширолмаймиз —
Кўнглининг ҳавасига тўсиқ йўқ асло!
Сизга нима десалар, десинлар, бир он
Тингламанг! Қуруқ сўзга ишонмас доно.
Дилнинг чин тўлқинига инонинг ёлғиз...
Кечиринг! Беихтиёр қизиқиб кетдим,
Эҳтимол ҳаддан ортиқ кўп гаплар айтдим —
Лекин бўлгани бўлди! Сўрайман сиздан:
Сиз менга очиқ айтган гапларингиздан
Мен таъсирланмаган бўлсам у замон
Ажабо мен Дамисни қайтарармидим,
Сиз сўзлашга бошлаган чоқда ногихон
Сўзингизни шарт кесиб жўнамасдим,
Ҳамма гапни бўйнимга мен олармидим?
Яна ўгай қизимга уйланишингизни
Эшитиб куя-пиша айнитдим сизни...
Шунда ҳам ниятимни англамадингиз?
Тушуниш осон-ку! Шу эди истак:
Орамизда бўлмасин бошқа бир аёл,
Кўнглингизга ҳоқим бўлай мен ёлғиз,
Бўлмасин дилда мендан бошқа бир хаёл...

Т а р т ю ф

Оҳ! Жононнинг тили шундай сайрар-кан,
Қандай лаззат ва қувонч дилга бағишлар!
Мен шавқ билан, берилиб уни тинглайман,
Қўрқамен-ки, бирон сўз чатилмай қолар...
Сиз томондан севилиш —
Бутун орзу интилишнинг юксак пояси!
Мен учун бундан олий йўқдир саодат!
Лутфу карамингизни қилсам-да ҳурмат,
Лекин кўнглимнинг бордир андак шубҳаси...
Бошимга беихтиёр келар шу фикр:
Кутилмаган марҳамат кўрсатиб, балки
Бузарсиз Марианага уйланишимни, —
Бахтни тақдир юборган деб билсам агар,
Шунда сўзингиз мени ишонтирар чин,
Сеҳргар сўзлар билан эмас, жонли ноз-
Эркалаш билан дилнинг севги-фироқни
Юпатган чоғингизда шубҳа қолмас оз!

Э л ь м и р а
(Ийталиб, эрига ишора қилади).

Вой, мунча шошқалоқсиз! Ҳовлиқиш билан
Ҳар бир севги, ҳавасни чўчитиш мумкин...
Айтганим етар муқаддима учун,
Яна ҳозир кўнглингиз не тилар экан?

Т а р т ю ф

Ҳуқуқ, талаб оз бўлса, оз бўлар роҳат!
Инсон орзуларининг йўқдир поёни;
Хаёлда учиш осон, лекин ҳақиқат —
Билан хаёлнинг жуда узоқ ораси!
Сиз раҳм айладингиз муҳаббатимга,
Бунга арзимасам-да, лекин қаршимда
Кўрамен янги олам — ер жаннатини...
Бахтни бер, ишонтир бу бахтга мени!

Э л ь м и р а

Ишқингиз мунча ҳам тизгинсиз экан,
У билмайди на шафқат, на-да марҳамат...
Тўймас экан, иштаҳа зўр экан беҳад!
Кўксингизга жо бўлса аёл севгиси,
У шўрликка қолмасин нажот бутунлай?
Таслим бўлган юракка сиз ҳукмингизни
Қаттиқ ўтказишингиз мумкинми шундай?

Т а р т ю ф

Сиз менга оз-моз мойил бўлсангиз агар, —
Ҳўш, энди сизга нима зўр тўсиқ бўлар?

Э л ь м и р а

Сиз худонинг қаҳридан сира қўрқмайсиз?
Бу тўғрида кўпинча уқтирардингиз...

Т а р т ю ф

Оҳ, ваҳимага солмасин сизни бу фикр!
Ишқ бизни ундамоқда завқу сафога,
Ишқда ўрин йўқ бундай хавфга, жазога...

Э л ь м и р а

Лекин, тонгла бунингчун сўрарлар бизни!

Т а р т ю ф

Ишонинг — ҳеч нима бўлмас! Илоҳий
Қонунлар мавжуд деб, довдирайди ким!
Буларнинг говларига учрар ҳар доим...
Лекин четлаб ўтишининг бордир имкони.
Бундай ишларни эплаб кетмоқлик учун
Одамзод кўпдан буён эпчилдир бутун —
Оғир гуноҳларни бажариб инсон,
Бошқалар кўзида бўлар пок виждон!
Қўрқмангиз, Эльмира, мен ялинаман!
Севгига содиқ бўлиб, эргашинг менга.
Ҳар бир ишга мен ёлғиз жавоб берамен!
Бор гуноҳни оламен мен ўз бўйнимга!

(Эльмира кучлироқ йўталади.)

Йўталасизми?

Э л ь м и р а

Ҳа.

Т а р т ю ф

Мана бу берар шифо

Йўтал доруси.

Э л ь м и р а

Йўқ менга ёрдам бера олмас бу.

Т а р т ю ф

Йўтал сизни жуда ҳам нотинч қилурми?

Э л ь м и р а

Ҳеч чидаб бўлмайди! Кеча-кундуз шу...

Т а р т ю ф

Ачинамен... Қани, хўш, сиз розимсиз?
Уйлаб қаранг, ким бор қоралайдиган,
Бундан ҳеч кимса огоҳ бўлмайди зотан?
Биз бу ерда сира ҳам хавфда эмасмиз!
Ошкора гуноҳ қилиш — ёмон нарса-ку,
Лекин яширин гуноҳ — қандай гуноҳ бу?

Э л ь м и р а

(яна йўталиб, столни тиқирлатади).

На дей! Кўнаман-да энди чор-ночор...
Шундай ҳаракатга рози бўлишни
Ҳеч-да ўйламаган эдим тўғриси!
Сизга қарши туришнинг йўқдир имкони:
Шундай ўжарсиз... Гапга ҳеч ишонмайсиз...
Керак ҳар бир нарсанинг сизга исботи...
Нима қилай! Таслимман... Гуноҳи лекин
Менга эмас: мен ёлғиз орзуга қурбон —
Жавобгар бўлмаймен бунга ҳеч қачон...

Т а р т ю ф

Дедим-ку беражакман ўзим жавобин!

Э л ь м и р а

Бир қаранг, у ерда эрим йўқмикан...

Т а р т ю ф

Садағанг бўлай! Нега қўрқамиз ундан?
У шу қадар содда, оқ кўнгил киши, —
Биз уни алдаймиз жуда ўхшатиб!
У яна шундайин менга содиқки,
Сўзимдан ҳеч чиқмайди... Атрофга боқиб
Кўрган нарсасин ҳам кўрмаган бўлар!..

Э л ь м и р а

Майли, шундай булса ҳам, сиз бораверинг,
Атрофни яхшилаб бир қараб келинг!

VI САҲНА

Эльмира ва Оргон.

Орган

(стол тагидан чиқиб).

Тан бердим! Бориб турган безори экан!
Бу гапларга ишонар қайси бир одам?

Эльмира

Барвақт чиқа қолдинг, жоним, жудаям!
Яна тез шу ерга кир, кут охирини:
Яққол кўрмасдан туриб, қутулмас киши!
Қапалагинг учиб кетибди, қара...

Орган

Инсон шундай қабиҳ, ифлос бўлса-я!

Эльмира

Кўрдингми, азизим, дуруст уқиб ол,
Хато қилиб қўйиш жудаям осон.
Яхшиси, аввал синаб, шундан сўнг ишон!
(Оргонни орқасига яширади.)

VII САҲНА

Эльмира, Оргон ва Тартюф.

Тартюф

(Оргонни кўрмасдан).

Ҳар ёқни қараб чиқдим, жимжит ҳар томон.
Ҳеч ким йўқ! Қандай гўзал, хушбахт воқеа!
Биз тамоман ёлғизмиз... О, бўлай қурбон...

Кучоғини очиб Эльмирага яқинлашади; Эльмира четланади — Тартюф Оргонни кўриб қолади.

Орган

Дўстим, бир оз тушинг! Қайнаманг унча!
А, тақводор пир! Маъсум хаёлларни
Нималарга тиккансан? Кўриб турибман.
Отмоқчи бўлдинг икки ҳақорат тоши —
Маҳв этмоқчи бўлдингми қизим, хотиним!
Битди! Ортиқ қолмади сабру бардошим!
Стол остида эдим, — маълум барчаси, —
Сўз тинглашининг ортиқ йўқдир маъноси!

Эльмира

(Тартюфга)

Мен нима деган бўлсам, унутинг барин,
Шундай ҳийлага мажбур қилдингиз лекин...

Тартюф

(Оргонга)

Шунга ишонасизми?

О р г о н

Бас, биродар, бас!

Йўлдан қолма!

Т а р т ю ф

Ҳасратим кўксимга сиғмас...

О р г о н

Айтдим-ку — сўзга ҳеч солмайман қулоқ.
Жўнаб қол уйимдан сен шу топда-ёқ!

Т а р т ю ф

Шундайми? Йўқ! Мен эмас сизлар кетасиз,
Уй — меники. Хўрликка мен чидолмайман —
Қонуний ҳаққимни тез талаб қиламан:
Мени шунда танийсиз — шунда биласиз
Мен билан жанжаллашиш нима эканин!
Арзимаган гап учун мени паст, ёмон
Бўхтонга чулғадингиз, туҳматчисиз чин.
Бунинг учун жазо юборар осмон!
Бу шармандаликни ҳеч кечирмайман,
Пушаймон бўласиз кўп вақт ўтмасдан!

VIII САҲНА

Э л ь м и р а ва О р г о н.

Э л ь м и р а

Бу нима демак-а? У нима демоқчи?

О р г о н

Иш ёмон, эс-ҳушни ҳам йўқотиш мумкин!

Э л ь м и р а

Ҳа, нима бўлди?

О р г о н

Нима? Азизим, даҳшат!
Тўғри айтди — гарчи сен мени ўлдир, ос!
Эшитдингми — гапирди у очиқ ва рост:
Бу ерда биз эмас — хўжайин удир.

Э л ь м и р а

Бўлмаган гап!

О р г о н

Хўп дейвур... яна ҳам оғир,
Яна ҳам қўрқинчлироқ балолар келгай?

Э л ь м и р а

Масалан, қандай?

О р г о н

Сўнг ҳаммасин биласен... Анови қути
Қаерда экан, бориб билайин уни...
Шўрим қуриб қолди, ҳолимга вой, вой!

Бешинчи акт

I САҲНА

Клеант ҳам Оргон.

Клеант

Қаёққа борасен шошиб?

Оргон

Қаёққа!

Қайдан биламен?

Клеант

Бўлмаса қулоқ сол. Ҳаммамиз бирга
Йиғилиб, нима қилиш кераклигини
Сўзлашмоқ, ёмон бўлмас дейман...

Оргон

У қути сира
Кўнглимга тинчлик бермас. Хароб бўлибман!

Клеант

Шошма, нима бор эди унинг ичида?

Оргон

Бир вақтлар нима бўлиб, мен сирдан уни
Воқиф қилган эдим, чидай олмасдан, —
Чунки дилни жуда ғаш қилганди қути...
Шунда у муттаҳам солди қўрқувга,
Дедики: ўҳ, бу нарса хавфлидир жуда,
Мен бўлсам ўлгудай бепарво, лақма,
Билиб қолсалар ногоҳ — ёмон воқеа...
Қутини яшириб қўйгандан кейин
Майли тергов қилсинлар — «Туя кўрдинг? — «Йўқ!»
Бундай ёлғондан-да тап тортма лекин,
Чунки бу гуноҳ эмас — бўлсин кўнглинг тўқ...

Клеант

Ҳа, сен ўз-ўзинга ортдинг фалокат!
Бу нарса мени ҳам ташвишга солар.
Кўрган чоранг кескиндир ҳаддан ташқари
Бир оз чидаб муғомбир бўлиш даркорди,
Энди у сендан қаттиқ ўчини олар!

Оргон

Хўп ўхшатди-да бизни! Лаънати илон!
Ғамхўрлигим, диққатим ва эркалашим,
Хайри эҳсоним қадрин билмади шайтон!
Ҳайвон! Саёқ, ўғри. Энди ҳеч қачон
Бу дарсни унутмайман, мен абадиян
Таъзимимни едим! Бунга ўхшаган
Жанобларга ортиқ йўқдир алданиш:
Улар учун шайтондан баттар бўламан!

К л е а н т

Ифротчилик керакми? Сени у айёр,
 Қўлга туширибди — бунга ким айбдор.
 Қўшиламен, пешананг тошга тақ тегди...
 Бошга тушган бало кимга хуш ёқар...
 Тартюфни қарғайвер! Узгалар нима?
 Бир разилни кўриб халқ орасида —
 Ўйласакми ҳамма ҳам шундай экан деб?
 Дўстим, сен кўп қизишма, шу гапим тингла:
 Биргина ярамасни мисолга олиб,
 Ҳамма одамларни аралашига
 Қораламоқдан кўра, ҳадсиз ишониб,
 Кўнгилчанлик қилиш, баъзан қўлга ҳам тушиш,
 Албатта яхшироқ иш...

II САҲНА

К л е а н т, О р г о н в а Д а м и с.

Д а м и с

Отажон, нима гап? Ишониш қийин!
 У баркирдор сизга дўқ қиларми чин?

О р г о н

Ҳа, шундай, азиз ўғлим! Яқин орада
 Бошимизга зўр қайғу тушар албатта...

Д а м и с

Безорининг таъзирин бераман ҳали!
 Шилқимлигини мангу босиб қўяман!
 Бутун оила учун ҳисоб оламан...
 Уни чала ўлик қилиб ураман!
 Соғ қолмас калтагимдан унинг гавдаси!

К л е а н т

Шошма, ҳовлиқма! Ешсан, қизиққонсан ҳам...
 Эсингни йиғ, ўзингни совут бир қадар —
 Мумтумларни сен пеш қилма жилла-ям!
 Иним, замон бошқача: муштлашиш учун
 Қатъий жавобгарликка сени торталар...

III САҲНА

К л е а н т, О р г о н, Д а м и с, П е р н е л ь х о н и м,
 Э л ь м и р а, М а р и а н а, Д о р и н а.

П е р н е л ь х о н и м

Мумкин бўлмаган гаплар эшитмоқдаман.

О р г о н

Мумкинмас деб ўйлаган эдим ўзим ҳам —
 Лекин кўрдим, ишондим энди чинакам...
 Кўнгилчанлигим учун жазоланаман!
 Гадой экан мен парвариш қилай уни,
 Оғамдек эркалай-да, берай мўл совға,
 Қизимни, мол мулкимни берайин, тавба,
 У нималар қилади? Қароқчи каби,

Ифлос ният билан хотинимни у
 Иўлдан оздиришга уринибди-ку!
 Бу ҳам оз! Ҳуқуқига тўла ишониб,
 Менга дўқ ҳам қилади: ўзи илгари
 Қандай ифлос қашшоқ бўлса, шу каби
 Қашшоқликка мени ҳам судрар зўр бериб!

Д о р и н а

Бечора!

П е р н е л ь х о н и м

Иўқ ишонмайман! У шундай ёмон,
 Шундай виждонсиз-ча ҳаракат қилсин!

О р г о н

Ишонмайсизми?

П е р н е л ь х о н и м

Ҳар бир пир ва пок инсон
 Ҳасадга қолар ҳар вақт — бу кўпдан аён.

О р г о н

Мана бу сўзларнинг маъноси нима?
 Тушунмайман, нимага алоқаси бор...

П е р н е л ь х о н и м

Сен тушунмасанг агар, тушунар бошқалар!
 Ундан нафрат қилишлари бежиз эмас-да!

О р г о н

Нафрат нима қилсин?

П е р н е л ь х о н и м

Ҳамиша

Меним насиҳатим шулки ҳаммага:
 Фазилаткор одамга дард-аламдир насиба,
 Ҳасадчилар ўлади, ҳасад ҳеч ўлмас!

О р г о н

Онажон, фикрингизга қўшиламен, рост...
 Лекин бошқа илож...

П е р н е л ь х о н и м

Кўп сафсаталар
 Эшитарсен ҳали...

О р г о н

Мен ўзим қўрдим,
 Англинг, онажон,

П е р н е л ь х о н и м

Ҳа, кимда ғазаб қайнаса,
 Ана унда ғийбат бўлур бепоён!

О р г о н

Ё, худо! Мен ахир дедим-ку сизга...

Пернель хоним

Ах, одамларнинг тили шунчалик заҳар,
Бу заҳарга даво йўқдир муқаррар!

Оргон

Демак, тушуниш қийин бир-биримизга!
Шу кўзларим-ла кўрдим! Эшитасизми!
Ҳаммасини кўрдим! Тушунасизми?
Ёки мен овозимни барала қўйиб,
Айни сўзларни такрор қилай бўкириб!

Пернель хоним

Нима бўлибди хато қилиш сен учун.
Шунча қийинми? Қўрган нарсангни оз-моз
Уйласанг, бошқа бўлиб чиқиши мумкин.

Оргон

Тоқат бўлди тоқ!

Пернель хоним

Одат бўлибди бизга
Яхшилик ўрнида ҳам ёмонлик кўрмак!

Оргон

Меним хотинимга очаркан қучоқ, —
Таъсирланиб кўз ёшим тўкишим керак?

Пернель хоним

Қоралашчун бу нарса кифоя қилмас,
Хўп синаб, ишонишинг керак эди-да!

Оргон

Хўп синашми? Демакки... О, жуда маъқул!
Мен алданган ҳамда кўр эканман жуда?
Кутиб туришим керак экан — токи ул...
Йўқ, онажон, бу гаплар тамом беҳуда!..

Пернель хоним

Қўнгли шундай покиза бир инсон хотин
Ҳуснига астойдил қизиқа олсин —
Буни ўйлашни ҳам ҳеч истамайман!

Оргон

Сиз онамсиз... На қилай! Бир сўз демайман...
Шуни билинг, ўзимни тутамен базўр!

Дорина

Ишонмагандиңгиз бизга бир умр, —
Энди сизга ишонч йўқ! Экканингни ўр!

Клеант

Бу ерда бекор вақтни ўтказмоқдамиз.
Бирон чора топишнинг келибдир чоғи:
Ҳазиллашмоқ хавфлидир — у разил, беор.

Д а м и с

Уйлабсизки, у яна борар юқори?

Э л ь м и р а

Менга қолса, ўринсиз беҳуда ваҳма:
У яна бир озгина дўқ қилади-да
Тинчийди кейин.

К л е а н т

Иўқ, йўқ, ҳазир бўл, Оргон!
Унинг қўлидаги қуроли ёмон!
Тепангда ҳоким бўлиб қолди у баттар.
Инсон бошига баъзан
Арзимаган нарсадан тушар кулфатлар,
Анчайин иш эмас бу, фош қилса — бало!
Такрор гапираманки, сен ўз-ўзингни
Тийишинг керак эди, қилмай можаро.

О р г о н

Яхши тушунамен барча сўзингни...
Лекин жаҳлимни у чиқарди шундай,
Ҳар нарсани унутиб қўйдим бутунлай.

Э л ь м и р а

Бўлмас эди шундай талон-тўполон,
Яширмасанг эди агарда мендан...

О р г о н

(Кираётган Лоялни кўриб, Доринага).

Ким келаётир? Етар ушбу ҳаяжон!
Қара, бил! Айт, бугун қабул қилмайман...

IV САҲНА

Клеант, Оргон, Дамис, Пернель хоним, Эльмира,
Мариана, Дорина ва Лояль.

Л о я л ь

(Дорина ичкарида)

Салом, попук қизим! Хўжайининг билан
Кўришмоқ тилардим...

Д о р и н а

У шунда, лекин

Қабул қилмайди фақат...

Л о я л ь

У билан бир шингил

Гаплашаман... Сираям олмайман вақтин!
Биласанми, биргина иш бор — хушхабар
Келтирдим, сен усталик билан шипшитгил!

Д о р и н а

Сиз ким бўласиз?

Л о я л ь

Қув қиз, айтки шу чоқда
Жаноб Тартюф юборди мени бу ёққа

Д о р и н а
(Оргонга)

Қандайдир лаганбардор! Тартюфингиздан
Юмуш билан келибди. Сизга хушхабар
Келтирганин айтди...

Рухсат тилайди сиздан.

К л е а н т
(Оргонга)

Қабул эт! Зиёнсиз бу.

О р г о н

Агарда келишувни таклиф этса у?
Мен кўнмайман... Ич-тошим бутун ларзада...

К л е а н т

Сен аччиғланма, уни тингла безарда!

Л о я л ь
(Оргонга)

Жаноб, ҳурматлар бўлсин... Уйингизни ҳақ
Асрасин балолардан ва душманлардан!

О р г о н
(Клеантга секингина)

Нафасим ҳам бекорга кетмайди шу чоқ:
Афтидан ярашувга у тайёр экан.

Л о я л ь

Мен сизга ёт эмасман. Сизнинг мавқедор
Отангизга ҳам эдим содиқ хизматкор...

О р г о н

Шундай денг! Кечирасиз... Очиқ айтайин,
Юзингизга қараб танишим қийин!

Л о я л ь

Камина — Лояль, суд пристави.
Соф виждоним билан сизга айтаман:
Қирқ йилдан буён ҳалол хизмат қиламан —
Ҳасадчиларнинг мендан қайнайди шўри.
Топширишим керак сизга ниҳоят
Кичик бир повестка... Қилинг марҳамат!

О р г о н

Повестка? А! Мумкинми, бу нима демак...

Л о я л ь

Ҳазабланмангиз — сиздан шудир илтимос!
Даҳшатли бир воқеа бўлмаса керак.
Повесткада ёзилган мана шул холос:
Оилангиз билан шу уйдан тезроқ
Чиқишларингиз лозим — ҳамда бу ерда
Қанча мол-жиҳоз бўлса чиқаринг эрта...

О р г о н

Мен бу уйдан чиқайин?

Л о я л ь

Нақ айтганингиз.
Суд ҳукми бу! Бировнинг машмашаси-мас,
Биласизми, барча ую жойингиз
Энди кимга ўтибди... Шудир ҳолингиз.
Муоҳида мендадир: бўлсин минг ҳавас!
Лекин ўчакишмоқлик ҳеч мумкин эмас!

Д а м и с
(Лоялга)

Сурбетлигингизга ҳеч ҳайрон қолмайман!

Л о я л ь

Жаноб, мен арзимни сизга айтмайман —
(Оргонни кўрсатиб)
Мен шахсан бу кишига: сўзимни англаб,
Менга қарши туришни қилмаслар орзу...

О р г о н

Лекин бир нарса бор...

Л о я л ь

Ҳа, ҳа! Тезда батамом
Қиламиз барча ишни — мақсадим ҳам шу.
Сиз — номусли граждан, мудом нимани
Қонун талаб қилса, мен ижро қиламан,
Бу ишда ҳар тўсиқни ортиқ биламан...

Д а м и с

Бошингизда ўйнаганми бирор вақт таёқ?

Л о я л ь
(Оргонга)

У тилин тийсин, ёки жўнасин илдам!
Не бўлур ҳақоратларин протоколга ёзсам?
Гарчи истамасам-да сизни қайғуртмоқ.

Д о р и н а
(четга)

Ростин айтсам, ана шу қонунфурушда
Ҳеч қонунга сиғмаган шаклу шумойил!

Л о я л ь

Яхши одамлар билан мен шул равишча
Дағал муомала қилиш одатим эмас.
Бу феълимга ҳамма ҳам қолади қойил.
Сизнинг бу иш қўлимга кириши учун
Мен жўрттага уриндим, кўп ғайрат қилдим.
Бошқа одам бу ишга қунт этмай бутун,
Дағал, чала-чулпа қилишин билдим...

О р г о н

Бу озми бутун бошлиқ бир оилани
Ўйдан ҳайдайсиз

Л о я л ь

Сизга беряпман фурсат:

Эртага қолдираман иш ижросини,
 Лекин ҳар ҳолда бунда сизни назорат
 Қилиш учун кўп эмас, фақат
 Унта навкар билан уйда тунайман.
 Улардан ҳеч кишига етмайди озор —
 Хотиржам бўлинг... Бизлар фақат юзаки
 Расмиятга риоя этишимиз даркор:
 Ҳамма уйлар калитин ёнга соламиз:
 Тонг одими — дарровда йўлга равона!
 Бизга басдир бу уйни тез бўшатсангиз,
 Ҳатто одам бераман ёрдам этгали.
 Мендан кўра лутфкор бўлмоқ кўп қийин:
 Буни назарда тутиб, берингиз буйруқ, —
 Токи менга ҳеч кимса бўлмасин тўсиқ,
 Бирон ишда чурқ этиб оғиз очмасин...

О р г о н
 (Клеантга)

Қўрмаганман бундайин чиркин башара:
 Мен энг сўнгги чақамнинг баҳридан кечиб,
 Қани кучукваччадай юборсам тепиб!

К л е а н т

Бекорга аччиқланма, фойдасиз зарда!

Д а м и с

Қўлларим шундай қичир — тоб бериш маҳол...
 Қўрқамен, оқибати бўларми ёмон!
 Сабр этмоқ душвор...

Д о р и н а
 (Лоялга)

Фурсат келар эҳтимол,
 Хўп уриб, терингизга тиқарлар сомон!

Л о я л ь

Ҳай, сулув, қараб гапир! Аёлларни ҳам
 Судга тортиш мумкин... Ҳам оғир жазо...

К л е а н т

Менимча, ҳангомани битирмасанг шу дам:
 Эрталабгача бизни тинч қўйинг, мирзо!

Л о я л ь

Хайр, хуш қолинг, сизга бахтлар тилаймен...

О р г о н
 (унинг орқасидан)

Сени бу томонга юборган беор
 Маҳлуқ билан бирга бўлгин қўшмозор!

V САҲНА

Клеант, Оргон, Дамис, Пернель хоним, Эльмира,
 Мариана, Дорина.

О р г о н

Хўш, онажон? Сиз учун яна қандайин
Далиллар керак? Менга ишондингизми?
Энди тушундингизми мен қандай хоин
Илонни кўксимда асраганимни?

П е р н е л ь х о н и м

Мен худди туш кўргандай... Бу — тушми, ё чин?

Д о р и н а

Нега у бечорани шу қадар ёмон
Қарғайсиз? Менга қолса қарғаш беҳуда!
Унинг саи ғайратин билмайсиз чандон.
Одамларни мол-бойлик бузади жуда.
Сизга нажот йўлин тўсувчи ушбу
Бойликдан қутқармоқни ўйлагандир у!

О р г о н

Жим бўл! Сўзлашим керак сенга юз марта?

К л е а н т

(Оргонга)

Манави маслаҳатга бирдам қулоқ сол...

Э л ь м и р а

Менимча бу қаллобликни тезда ҳаммага
Ёйиш керакдир, шунда билинар аҳвол —
Ҳамма англайди қаттиқ алданганлигинг,
Шартномага шак билан қарашар кейин.

VI САҲНА

Валер, Оргон, Пернель хоним, Эльмира, Клеант,
Мариана, Дамис ва Дорина.

В а л е р

(Оргонга)

Ана, жаноб, сизнинг учун даҳшатли хабар!
Айтишга тилим бормас... Лекин бир зум ҳам
Тўхтамай қочиш керак — тез мумкин қадар!
Бир яқин дўстим шуни билдирди шу дам:
Қиролга борибдию у ўғри-саёқ
Ҳаққингизда бўҳтон қилиб чақибди —
Қандайдир қоғозларни ҳам кўрсатибди:
Назоратга олиб сизни қамамоқ
Учун тайёр бўлмиш тегишли фармон...

К л е а н т

Шундай зўр жасоратни ундан ҳеч қачон
Кутмаган эдим мен!
Мергандек мўлжалга жонин уради!

О р г о н

Одам деб юрибмиз уни биз ҳамон!
Йўқ, одам эмас, у қабиҳ бир махлуқ

В а л е р

Сизга ялинамен — сусланманг аммо!
Эшикда аравам сизни кутади...
Мана бунда минг олтин, вақти-соати
Келса ҳисоблашармиз... Жаноб тезгина
Йўлга тушмоқ керак! Мен сизнинг била
Борамен... Сизни пухта яшириб
Қўймагунча келмайман сиздан айрилиб...

О р г о н

Сизга қандай билдирсам миннатдорлигим?
Бунга сўз йўқ, вақт ҳам йўқ... билингиз лекин
Юз қатла яхшилик қилмоқ ниятим —
Фақат бош омон бўлса... Хайр, кетайин!
Сизларни паноҳида сақласин тангрим!
Сизга топшираман нимаики бор...

К л е а н т

Деганингни қиламиз — ўзингни қутқар!

VII САҲНА

Клеант, Оргон, Дамис, Пернель хоним, Эльмира,
Мариана, Дорина, Валер, Тартюф ва Полис.

Т а р т ю ф

Кўпирманг, жанобим! Шошқоқсиз ортиқ!
Узоққа кетолмайсиз: мана бу фармон,
Турмага элтадилар сизни шу замон...

О р г о н

Бадкирдор! Риёкор хоин! Бетавфиқ!
Шу биланми етмоқчи бўлдинг тагимга?
Не даркор! Разолатни аъло бажардинг!

Т а р т ю ф

Мен бутун ҳақоратни тинглайман сокин:
Лаззат беради тангри қайғу-ғамимга.

К л е а н т

Эшитдингизми, қандай олижаноб у?

Д а м и с

Уялмасдан тилга олар тангрини!

Т а р т ю ф

Ҳеч нима ҳақорат қилолмас мени —
Муқаддас вазифамга мутеман мангу...

М а р и а н а

Гўзал вазифа! Бундан фахрланасиз?
Қанчалик бегараз тама ўйламадингиз?

Т а р т ю ф

Менга шундай эътимод, ишонч бўлса-ю,
Яна мен фахрланмай, чекайми қайғу!

О р г о н

Унутдинг, нонкўр, барча яхшилигимни?
Миннатдорчилик билмас нонкўрнинг дили?

Т а р т ю ф

Мен унутмадим, лекин менда энг юксак
Вазифа бордир: унинг илоҳий кучи
Аввалги ҳисларни бўғди бир йўли —
Мен у вазифа-чун қилардим қурбон
Ёлғиз дўстни, хотинни, ота-онадан
Азизларни-мас, ўзим бағишлардим жон!

Э л ь м и р а

Мунофиқликка қара!

Д о р и н а

Ўзи шундоқ

Қандай айб ағдарма — жавоб тайёр-да.

К л е а н т

Рухсат этинг! Сиз шундай мискинлар каби
Вазифангизни ҳурмат қилар экансиз,
Ботирона даъвонгиздан ўз хотинини
Ҳимоя қилибди у — бунга на дерсиз?
Оқланишга ҳеч қандай йўл қолмаганда,
Белни боғладингизми чақиқ-бўҳтонга?
Унинг молу мулкани усталик билан
Қўлга киргизибсиз — мен бу тўғрида
Сизга ҳеч нимарса айтмоқчимасман,
Майли шундай бўлсин! Аммо бу нима,
Модомики қонунни бузган бир одам
Тегишли жазони тортсин дейибсиз, —
Модомики, муқаддас вазифангиз ҳам
Бажарилибди — нега садақайисиз?

Т а р т ю ф
(Полисга)

Бас эзмалик, фармон қилингиз ижро!

П о л и с

Вақтида эслатдингиз: топшириқни нақ
Ижро қилиш пайти етибди, аммо,
Мен сизни элтаман турмага шу чоқ,
У ерда сизга кўпдан жой ҳам муҳайё.

Т а р т ю ф

Турмага, меними?

П о л и с

Ҳа, сизни.

Т а р т ю ф

Не учун мени?

П о л и с

Тушунтиргин дейсизми бунинг сабабини?

(Оргонга)

Жаноблари, қўрқмангиз. Битди фалокат.
 У оғзини очиб сўзлаган ҳамон
 Қиролга барчаси бўлибди аён,
 Яъни алдангансиз қаттиқ, беомон...
 Ва билинганки, бу иш ўғрилиқ фақат.
 Бунинг жазосини у тортади албат:
 Ёмон ният билан сизга қазиб чоҳ,
 Кутилмаганда ўзи йиқилди гумроҳ,
 Унинг ишлари энди чиқди чиппакка!
 Бу машҳур доғули-ку! Биз кўпдан буён
 Зўр бериб уринардик уни тутмоққа:
 Бошқа ном — лақаб билан у бизга таниш...
 Ҳамма қилмишларини қийиндир айтиш —
 Агар уларни тасвир этсак батафсил,
 Жилд-жилд китоб бўлар балки ҳар фасл,
 Уни тоза расво қилиш мақсади
 Билан бу ерга келдим, бошқа сабаби:
 Қирол сизни кечирганин ва сизларга чин
 Фалокатли шартномани бекор қилганин
 Билдириб қўйиш эди!
 Сиздан осий дўст кўмак олган бўлса ҳам,
 Ўтмиш хизматлар учун шафқату карам —
 Ёғилиб келди, қаранг, кутмаган чоқда,
 Эзгу ният нечоғлиқ баланд ардоқда —
 Қирол қандоқ қадрлар, кўнгли нақ дарё,
 Эл билсин: яхшилиқни унутмас асло...

VIII САҲНА

Оргон, Клеант, Дамис, Пернель хоним, Эльмира,
 Мариана, Дорина, Валер.

К л е а н т

Тинчланинг, куёв!

Обрўйингизни ерга урмасин бу дов.
 Сўз на ҳожат, Ақл дер: ғазабингни бос!
 Йиғлагулик тақдири — қилмишига мос.
 Тавбасига таяниб то бу шармисор,
 Яхшилиқ ва хайр ишга йўл олиб такрор,
 То разил ўтмишига иқрор бўлса чин,
 Майли денг, гар ҳукмдор юмшатса ҳукмин.
 Улуғ ҳукмдор сизга раҳмдил бисёр,
 Оёқларига ҳозир йиқилмоқ даркор!

О р г о н

Ҳа. Тўғри гап! Тиз чўқай мен бориб дарҳол,
 Адолатинг — дегайман — кўрмасин завол.
 Энг аввал шу бурчимни адо айлагум,
 Кейин ўзга бурчга ҳам даво айлагум,
 Яъни Мариана билан Валернинг тўйи!
 Қовушгуси икки қалб то умр бўйи.